

INFORME MERCAT SOCIAL

2022

xes

Xarxa
d'economia
solidària
de Catalunya

Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya
Barcelona, desembre de 2022

Coordinació de l'informe: comissions de Balanç Social i Pam a Pam de la XES.

Han participat: Anna Fernández Montes, Eva Goenaga Silvestre, Guillem Subirachs Mancebo, Ismael Garcia Fernández, Jordi Garcia i Jané, Josep Maria Tatche Garmendia, Judit Quintana Lloró, Raquel Alquézar Crusellas, Rubèn Suriñach Padilla, Sergio España Cubillo, Víctor Giménez Aliaga i totes les organitzacions que han fet el Balanç Social i estan al Pam a Pam.

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Empresa
i Treball**

**economia
social
aracoop**

Amb el finançament de:

SERVICIO PÚBLICO
DE EMPLEO
SEPE
SERVICIO PÚBLICO
DE EMPLEO

ÍNDIX DE CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ	4
1. EN QUINA SITUACIÓ ES TROBA L'ESS A CATALUNYA	6
1.1 El procés de reflexió estratègica de la XES	7
1.2 Magnituds generals de l'ESS catalana	11
1.3 La construcció de Mercat Social com a eix estratègic	13
1.4 Les xifres del Mercat Social a Catalunya	19
2. QUÈ DEFINEIX L'ESS?	35
2.1. La intercooperació.....	39
2.2. L'horitzontalitat en la presa de decisions.....	47
2.3. El gènere i la perspectiva feminista.....	51
2.4. El compromís ambiental.....	57
2.5. Compartint coneixement i eines al servei del comú.....	59
2.6. Inserció sociolaboral i inclusió social.....	64
ANNEX: EL LLISTAT D'ORGANITZACIONS DEL MERCAT SOCIAL	68

INTRODUCCIÓ

Aquesta és la setena edició de l'informe de l'estat del Mercat Social català. Com cada any, la voluntat d'aquest informe és avançar amb la feina de sistematització iniciada fa set anys per tal d'aportar informació sobre l'evolució de la construcció de Mercat Social com a prioritat estratègica de l'Economia Social i Solidària (ESS).

A diferència dels anteriors, on ens centràvem només en les iniciatives que s'havien incorporat en l'últim període, aquest any pretenem aturar-nos i analitzar el Mercat Social en la seva globalitat, utilitzant no només totes les dades de Pam a Pam sinó també altra informació complementària recollida en el marc de l'activitat de la Xarxa d'Economia Solidària (XES). D'aquesta manera, enguany fem especial èmfasi en analitzar i entendre les pràctiques que creiem caracteritzen l'ESS i també en conèixer i mostrar en quin estat es troba en conjunt.

Amb aquesta lògica, hem estructurat l'informe en dos grans blocs. Al primer capítol ens centrem a analitzar quin és l'estat de l'ESS catalana. Per fer-ho, comencem referint-nos al procés de reflexió estratègica que estem realitzant a la XES, que està previst que acabi derivant en el Pla Estratègic 2023 – 2026. Aquest procés està refermant la construcció de mercat social com a objectiu estratègic de l'ESS, tal com descrivim als 1.1, 1.2 i 1.3. De forma complementària, a l'apartat 1.4 ubiquem i descrivim el Mercat Social de forma quantitativa, i ho fem, a diferència dels anys anteriors, incloent-hi totes les iniciatives que han passat per un sistema d'avaluació en relació amb els criteris de l'ESS en els darrers anys..

Al capítol 2 exposem els diferents criteris i pràctiques que creiem defineixen l'ESS: intercooperació, horitzontalitat, perspectiva feminista, compromís ambiental, compromís social i benestar laboral.

1.

En quina situació
es troba l'ESS a
Catalunya

En aquest primer capítol de l'informe ens basem, primer, en el procés de reflexió estratègica de la XES i utilitzem el diagnòstic del qual va partir per situar l'estat de l'ESS¹. Posteriorment, en el tercer punt situem l'estratègia de construcció del Mercat Social de la XES i acabem quantificant-lo a l'últim.

1.1. El procés de reflexió estratègica de la XES

El 21 d'abril del 2021, la XES va aprovar en assemblea general extraordinària iniciar un procés de reflexió estratègica per a definir el propòsit, objectius i línies de treball estratègiques de la xarxa fins al 2026. La pandèmia va posar en evidència la necessitat d'actualitzar els objectius estratègics de la XES, especialment tenint en compte alguns elements del context polític, econòmic i social que ens urgeixen a revisar si l'ESS, com a projecte polític per la transformació del model socioeconòmic, està donant resposta als principals reptes del moment. De fet, la pregunta que representa el punt de partida del procés participatiu, expressa, ja, aquesta intenció:

«Com hauria d'evolucionar l'ESS catalana en els anys immediats per abordar de manera més efectiva els reptes globals i esdevenir, com a màxim, el 2030, una part important d'una alternativa a l'economia capitalista? I quin paper hauria de jugar la XES?»

Aquest procés de reflexió està arribant al seu final, amb l'elaboració d'un Pla Estratègic 2023-2026 que s'aprovarà en assemblea general durant el primer semestre del 2023. Però el camí ha estat llarg, intens i amb molta participació de la base social. En concret, ha constatat de 3 fases:

1. Diagnòstic de l'ESS a Catalunya (tardor 2021)
2. Crida a la participació per proposar línies estratègiques i actuacions (primavera 2022)
3. Elaboració al Pla estratègic XES 2023-2026 (tardor 2022)

La primera fase del procés va concloure amb el Diagnòstic de l'ESS a Catalunya (compartim els aspectes més destacats al següent punt d'aquest informe), i és el punt de partida acordat per a prosseguir la reflexió. A partir d'aquí, s'estableixen diferents canals de participació per recollir propostes que defineixin com es vol que evolucioni l'ESS durant la pròxima dècada i consensuar unes línies generals d'actuació de la XES per contribuir a fer realitat l'evolució de l'ESS catalana fins al 2030.

Per enfocar la reflexió, es parteix de la necessitat de respondre a 3 grans reptes globals, així com de 5 grans instruments per assolir-ho (vegeu requadre 1).

1 - El diagnòstic està disponible al web de la XES: <https://xes.cat/livre/diagnostic-de-less-a-catalunya/>

Requadre 1

Reptes globals i instruments per la reflexió estratègica de la XES

Fruit de totes les aportacions, l'assemblea general de la xarxa aprova una proposta de propòsit i línies estratègiques que hauran de guiar l'elaboració del Pla Estratègic 2023-2026. Al requadre 2 s'exposa el propòsit consensuat.

Requadre 2

Arrel, singularitat, expertesa i propòsit de la XES

L'arrel: La XES neix el 2003 al Fòrum Social Mundial de Porto Alegre amb la voluntat de constituir una xarxa que es caracteritzaria pel seu interès per les pràctiques econòmiques transformadores més enllà de les formes jurídiques amb un esperit transformador i aglutinador

La singularitat: Una governança participativa que fomenta l'autonomia d'una base social molt diversa, autoorganitzada i enxarxada amb vocació d'incidència social i política basada en la creació de coneixement des de la pràctica socioeconòmica.

L'expertesa: Creadora de discurs transformador, genera mobilització i articulacions sectorials i territorials molt rellevants a Catalunya. Ha impulsat eines comunes i eficaces per al moviment de l'ESS, a més de desenvolupar un rol representatiu d'aquest.

El propòsit: Esdevenir referents per a una majoria de la població a l'hora de construir sobirania en l'impuls de la transició ecosocial, generant propostes de suport mutu i enfortint el mercat social fent-lo més accessible i assequible socialment i territorialment.

Quant a les línies de treball aprovades, es defineixen 3 grans eixos estratègics als qui donen resposta 6 estratègies de desplegament, de les que penjaran 24 objectius estratègics, que s'aterraran amb actuacions que definiran els plans de treballs de comissions, xarxes locals i sectorials. Els descrivim a continuació.

1) Transició ecosocial:

Podem definir la transició ecosocial com el conjunt de canvis econòmics, socials, polítics i culturals que ja hauríem d'estar fent per reajustar el consum de materials i energia als límits biofísics del planeta i redistribuir-lo de manera que totes les persones del món puguin viure dignament.

Estratègia → La problemàtica és global, per tant cal un abordatge d'àmplia coalició internacional de moviments i organitzacions que duguin a terme grans accions de protesta i multipliquin les formes alternatives de vida, moltes basades en l'ESS.

Objectiu → Generar des de l'ESS aquells canvis econòmics, socials i culturals, els quals, juntament amb la mobilització social, forcin els governs a prendre les mesures necessàries per assolir la transició ecosocial i allunyar la humanitat del col·lapse, o almenys de les seves formes més extremes.

2) Construcció de Mercat Social:

Podem definir el Mercat Social com una xarxa estable de transaccions entre entitats d'ESS i d'altres que hi són properes, consumidores responsables i estalviadores-inversores ètiques, que cobreixen la majoria de les seves necessitats amb béns d'aquesta xarxa. Crear un mercat social significa:

- Salt del nivell micro al nivell meso, esdevenint un sistema econòmic.
- Ser un gran aparador, visible i vivible, de l'alternativa que planteja l'ESS.
- Ser l'embrió d'un nou sistema econòmic post i anticapitalista.
- Millorar la viabilitat de les entitats d'ESS

Creació massiva de nous subjectes crítics com a resultat de viure experiències significatives com a productores, consumidores i gestores d'ESS

Estratègia → aplicar de manera sistemàtica la intercooperació integral: les entitats d'ESS i les membres satisfan les seves necessitats amb béns i serveis de l'ESS, i treballen produint prioritàriament el que aquestes persones i entitats necessiten, i estalvien en finances ètiques i solidàries.

Objectiu → potenciar el nombre d'intercanvis, actors i participants, disposant d'una oferta de béns i serveis àmplia, assequible econòmicament i accessible territorialment per cobrir, junt amb béns públics i comuns, la majoria de necessitats d'una part important de la població.

3) Reforçar i generar dispositius comunitaris de resposta:

Podem definir la comunitat com aquell conjunt de persones que mantenen relacions quotidianes de reciprocitat, tenen objectius i/o necessitats compartides i poden gestionar col·lectivament algun bé comú.

La dimensió comunitària de l'ESS es reflecteix en dos grans àmbits: en els projectes socioempresarials que basen la seva activitat en aconseguir la sostenibilitat de les co-

munitats on se situen a través del mercat, i en els projectes comunitaris que se centren en la resolució de necessitats a través de la comunitat.

Estratègia → Cal enfortir el teixit social i comunitari per tal de facilitar l'activació de xarxes suport mutu, i cal enfortir la vessant comunitària als socioempresarials.

Objectiu → Situar la centralitat de l'acció comunitària en les polítiques d'economia solidària. Necessitem comunitats fortes, inclusives i diverses (que incorporin l'esfera reproductiva) per poder resoldre necessitats de forma comunitària. Aquests tres eixos s'han d'assolir a través de **6 grans estratègies de desplegament**:

- 1. Articulació territorial i sectorial:** posa el focus en la necessitat de generar xarxes, estructures, formes, etc., de governança, coordinació entre territoris i sectors. De l'àmbit de local fins a l'internacional.
- 2. Foment de la intercooperació i creació de referents estratègics d'ESS:** En aquesta estratègia de desplegament posem el focus en la necessitat de formes mancomunades, de relacions i estructures d'intercooperació, d'aliances i treball conjunt, per crear o consolidar referents: a) en els sectors d'activitat estratègics (alimentació, energia, cures i habitatge); b) en totes les comarques, i c) en tots els sectors populars.
- 3. Incidència política:** En aquesta estratègia de desplegament posem el focus en la necessitat d'aliar-nos amb els moviments socials transformadors i de relacionar-nos i incidir amb els agents socials i polítics tradicionals: partits, sindicats, administracions públiques.
- 4. Comunicació amplificadora:** posa el focus en la necessitat d'emprar la comunicació per amplificar l'impacte de les iniciatives i ecosistemes ESS.
- 5. Creació de coneixement a través de la pràctica:** posa el focus en la necessitat de generar eines, metodologies, coneixement, etc. Que recullin els aprenentatges de l'ecosistema ESS i el posin al servei de la societat en general i el propi ecosistema.
- 6. Esfera interna:** vetllar per un funcionament que aculli la diversitat i generi coordinació interna i sentiment de pertinença.

Com esmentàvem més amunt, aquest esquema és el que ha d'orientar l'elaboració dels plans de treball i pressupostos de cada xarxa local, comissió sectorial i comissió executiva, mitjançant els quals s'elaborarà el Pla Estratègic XES 2023-2026 i es portarà a l'assemblea general ordinària del 2023 perquè sigui aprovat per la base social.

1.2. Magnituds generals de l'ESS catalana

Com hem exposat al punt anterior, la reflexió estratègica va partir d'una diagnosi que buscava indagar en l'estat de l'ESS a Catalunya, especialment després d'anys de creixement accelerat. Amb motiu de l'elaboració d'aquest informe, hem cregut convenient compartir una part d'aquest diagnòstic, ja que contextualitza i complementa tota la informació recollida amb el Pam a Pam i el Balanç Social amb què fem seguiment de l'ESS any rere any.

L'economia social i solidària (ESS) està formada tant per entitats amb forma jurídica com per moltes entitats comunitàries que no en tenen. Per tant, és difícil fer un recompte exacte de totes les entitats que en formen part, igual com de les persones que hi estan implicades. Com a aproximació utilitzem les dades del llibre *L'Economia Social i Solidària a Catalunya*² a la taula 1. El pes de l'ESS a l'economia catalana és al voltant del 5,60% en nombre d'entitats, en llocs de treball i facturació respecte del total (13,7 M€ i 5,65% del PIB català). Les persones implicades en l'ESS, treballadores, consumidores i altres tipus de membres, teòricament podrien arribar a ser fins a 3 milions de persones, sobretot com a sòcies de cooperatives de consum, però tenint present que moltes pertanyen a més d'una entitat i, per tant, estan comptades dos cops o més, ens acostarem molt més a la realitat si reduïm aquesta xifra, com a mínim, a una tercera part (1 milió)..

Taula 1
Xifres agregades de l'ESS catalana, 2018.

	Entitats	Llocs de treball	Altres membres
Cooperatives	3.951	46.700	2,22 M de sòcies de consum de serveis...
Mutualitats	36	-	200.000 sòcies
Societats laborals	5.000	22.000	-
Terçer Sector Social	6.800	102.000	367.000 voluntàries
Empreses d'inserció laboral	60	1.800	-
Centres especials de treball	210	13.000	-
Economies comunitàries	450	150	110.000 activistes i usuàries
TOTAL	16.500	185.500	2.897.000
% total economia	5,59 %*	5,61 %	-

*Sense incloure autònomes.

Font: fonts diverses i de *L'Economia Social i Solidària a Catalunya. Fonaments teòrics i reptes estratègics*, 2020, Jordi Estivill i Ivan Miró, Editorial Icària.

Si concebem l'ESS com una realitat molt heterogènia i encara en construcció, formada per entitats que apliquen amb diferent intensitat els principis i valors propis i tenen un grau divers de consciència de pertànyer a un àmbit econòmic transformador i diferent del capitalista, podríem representar les entitats de l'ESS catalana com una ceba amb tres tals.

2 - Estivill, Jordi; Miró, Ivan (2020). *L'Economia Social i Solidària a Catalunya. Fonaments teòrics i reptes estratègics*. Editorial Icària.

En el cor o primer tel, trobaríem aquelles entitats que se sotmeten habitualment o s'han sotmès en algun moment a alguna de les eines de mesurament o validació pròpies de l'ESS: el Balanç Social, el Pam a Pam, el valorsocial.coop o la comissió social de Coop57 Catalunya. Tenint presents les xifres del Pam a Pam (unes 1.315 el 2022), el Balanç Social (268 el 2021), les entitats membres de Coop57 Catalunya (677 el 2022), de Fiare a Catalunya (114) i les xifres del valorsocial.coop (75 el 2020), i les superposicions entre aquestes, podríem aventurar-nos a pensar que aquest cor l'integren entre 1.200 i 1.700 entitats.

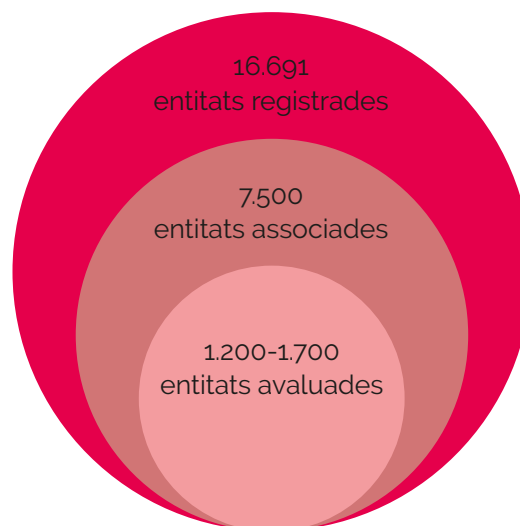
En el segon tel, el tel intermedi, situaríem aquelles entitats que s'han associat a alguna entitat representativa de l'ESS. En general, podem considerar l'associació com la manifestació mínima de compromís i de consciència d'àmbit. Doncs bé, si ens fixem en les entitats que estan afiliades en alguna de les federacions de l'Associació Economia Social Catalunya (AESCAT), formada per la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la Confederació Empresarial del Tercer Sector, la Federació de Mutualitats de Catalunya, la Taula d'entitats del Tercer Sector i la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, els valors són de 7.422 organitzacions (2,51 % del total de l'economia catalana), 139.202 persones treballadores (4,21 %), una base social de 2,5 milions de persones i una facturació de 7,9 milions d'euros (3,26%). Per tant, el tel intermedi d'aquesta "ceba" de l'ESS el formarien aquestes 7.422 organitzacions afiliades a alguna entitat de l'ESS.

Finalment, el tercer tel, el perímetre exterior, el podríem quantificar en les 16.500 entitats que apareixen al llibre *L'Economia Social i Solidària a Catalunya*³ i anteriorment les 16.691 entitats a *L'economia social i solidària a Barcelona*⁴.

De manera que, com a mera aproximació, ens podríem representar el conjunt d'entitats de l'ESS catalana així:

Requadre 3

Aproximació al conjunt d'entitats de l'ESS catalana

3 - Ídem punt anterior.

4 - Fernández, Anna; Miró, Ivan Miró (2016). *L'economia social i solidària a Barcelona*. Marge books.

1.3. La construcció de Mercat Social com a eix estratègic

Com hem explicat al punt 1.1, un dels objectius estratègics de la XES és la construcció i ampliació del Mercat Social a Catalunya. Aquesta ha estat una de les hipòtesis de treball centrals de l'ESS a Catalunya i al conjunt de l'Estat la darrera dècada i, amb aquest procés de reflexió estratègica, es referma el compromís de la XES amb aquest objectiu.

Val a dir, però, que, com la pròpia ESS, en la construcció de mercats socials, la pràctica va per davant de la teoria, de manera que algunes de les accions o estratègies que es plantegen per al seu desplegament, es refuten o es validen amb la pràctica i no tant des de models teòrics. En general, malgrat els costos que pot tenir aquesta manera de crear coneixement, els beneficis que reporta en termes de construcció de massa crítica i capacitat material per a la construcció de *geografies autònomes*⁵ justifiquen de llarg aquest *modus operandi*. De fet, tenim la sort que la XES gaudeix d'una gran vitalitat associativa i política, amb una base social de 350 organitzacions sòcies, moltes d'elles organitzades en més de 20 xarxes territorials i 7 xarxes sectorials, fet que li dona molta consistència als processos de creació i socialització de coneixement.

Aprofitant la publicació de l'informe, hem volgut compartir algunes reflexions arrelades en els aprenentatges dels darrers anys, especialment en relació amb la capacitat de la construcció de Mercat Social (i, en certa manera, del conjunt de l'ESS), d'oposar-se al capitalisme i de ser, per tant, una alternativa real a aquest.

Idea 1:

L'ESS com a filosofia política, no com a model econòmic teòric tancat

L'ESS com a filosofia política aporta una mirada a la redefinició de les relacions econòmiques que té com a element central la democratització econòmica. I ho fa sense cenyir-se al mercat com a mediador de necessitats (és a dir, com via per a l'assignació de recursos), sinó que travessa les cinc baules de la cadena de satisfacció de necessitats (i la relació social mitjançant la qual s'hi assignen els recursos): al sector públic (via redistribució), al mercat (via intercanvi), a les comunitats (via reciprocitat), a l'àmbit domèstic (via do) o a les relacions amb la naturalesa (extracció de recursos i deposició de residus)⁶. En aquest punt, és important aclarir que partim de la base que tota economia és plural i que, encara que hi hagi un règim dominant (el capitalista i l'assignació de recursos a través del mercat capitalista), sempre, a qualsevol economia, hi conviuen

5 - Jenny Pickerill i Paul Charertton descriuen geografies autònomes com *espais on hi ha un qüestionament de lleis i normes socials, i un desig de crear formes collectives i no capitalistes de ciutadania, identitat i política*. De «Notes towards autonomous geographies: creation, resistance and self-management as survival tactics», Progress in Human Geography, Desembre 2006.

6 - A les 3 grans «R's» definides per Polany a La Gran Transformació, hi afegim el do i la relació amb la naturalesa, d'acord a les elaboracions fetes des de l'economia ecològica i l'economia feminista. És especialment recomanable l'article de Cristina Carrasco i Enric Tello, «Apuntes para una vida sostenible»: https://xarxaconsum.org/wp-content/uploads/2019/02/Tejiendo_alianzas.pdf

–sovint de manera conflictiva, tot i que també en sinergia positiva– en diferents graus i mesures totes les anteriors esferes (amb diferents relacions socials a cada una d'ella)⁷.

Seria atrevit dir que l'ESS té una hipòtesi teòrica «tancada» de model econòmic (almenys no en tenim constància). L'ESS, en canvi, posa l'èmfasi en la necessitat de democratitzar el model socioeconòmic, com a mínim, a tres nivells:

- a) democratització com a autogestió de les empreses per part de les treballadores,
- b) democratització com a presa democràtica de decisions per part de la majoria social sobre allò que cal produir,
- c) democratització com a satisfacció efectiva de les necessitats de totes les persones.

Aquesta pulsio democratitzadora s'ha d'expressar, doncs, a tota la cadena de satisfacció de necessitats (no només a l'esfera mercantil, sinó a tota la resta). Això explica, segurament, perquè es té molt més desenvolupat el paper estratègic de l'ESS com a vector democratitzador de l'economia –en un context d'economia plural–, que no pas com a sistema orgànic o model tancat. De fet, ens podríem preguntar si és necessari i, fins i tot desitjable, plantejar un model tancat, per més consistent que sigui des d'un punt de vista teòric, ja que correm el risc de reduir la complexitat i riquesa de la diversitat social sobre les que s'han de construir les relacions econòmiques emancipadores.

Idea 2: l'ESS i la construcció de Mercat Social com a estratègia intersticial

Malgrat les premisses que sostenen i reproduïxen el règim capitalista (propietat privada dels mitjans de producció, mercat competitiu com a terreny de joc i acumulació de capital com a motor), posem en dubte la seva capacitat totalitzadora, és a dir, que sigui impossible fer créixer i desenvolupar de manera significativa relacions econòmiques no capitalistes en un sistema socioeconòmic on dominen les relacions econòmiques capitalistes. Tal com planteja Erik Olin-Wright⁸, podem concebre l'ESS com una estratègia intersticial de transformació del model socioeconòmic i, com a tal, intenta generar les condicions perquè aquestes pràctiques creixin i s'eixamplin, alliberant, efectivament, recursos (i vides) del mercat capitalista, incidint sobre la relació social que preval a cada una de les cinc esferes mencionades, no només a la mercantil.

Així doncs, la hipòtesi de treball de l'ESS és la de fer realitat aquí i ara altres formes de vida, encara que comporti haver de conviure de manera conflictiva amb el capitalisme, amb les contradiccions i dificultats que això suposa. Allà on més palès es fa aquest

7 - Aquesta idea d'economia plural és desenvolupada per Pablo Guerra «Socioeconomía de la solidaridad. Una teoría para dar cuenta de las experiencias sociales y económicas alternativas»: <https://ediciones.ucc.edu.co/index.php/ucc/catalog/view/1/1/120>. Però també està present en diverses publicacions de J.K. Gibson-Graham, que hi fan referència com a «Economia diversa». La primera: «A Postcapitalist Politics». Disponible a: https://becomingpoor.files.wordpress.com/2013/01/gibson_graham_postcapitalist_politics.pdf La segona, «The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy». I la tercera: "Diverse Economies: Performative Practices for 'Other Worlds.'" *Progress in Human Geography* 32 (5): 613–32. Disponible a: <https://doi.org/10.1177/0309132508090821>

8 - Wright, Erik Olin (2010). *Envisioning Real Utopias*. London: Verso. Disponible: <https://www.aacademica.org/erik.olin.wright/46.pdf>

conflicte és en la «lluita pel mercat» i, per tant, en la construcció de mercat social i la idea subjacent d'alliberar baules de la matriu productiva per generar processos de creació i circulació de valor autònoms.

Som conscients que aquesta estratègia és només una part del que és necessari per derrocar el capitalisme (en cap cas l'aspiració és aconseguir que un 20% o un 30% del PIB es produeixi i reproduïxi des d'un mercat social però dins d'un model capitalista). En realitat, en el moment que l'ESS sigui percebuda com un perill per a les classes dominants, els estats començaran a utilitzar els seus mecanismes de coerció i cooptació per frenar-la i/o integrar-la.

Per això volem aclarir que l'objectiu de l'ESS és ser part d'una alternativa a la societat patriarcal capitalista i que, per assolir aquest objectiu final, desenvolupar el mercat social en el si d'aquesta societat és una eina estratègica que té sobretot com a objectius ajudar a crear algunes de les condicions subjectives i objectives per a la transformació social: subjectives, contribuint a conformar contextos socioeconòmics on la cultura cooperativa és la dominant i es pot reproduir i hibridar amb rerefons culturals diversos (a partir de persones socialitzades en els valors i les pràctiques de l'ESS que treballen, consumeixen, gestionen, conviuen i es financen en bona part dins del mercat social); i objectives, construint la matriu (el mercat social que podem fer dins la cotilla del marc juridicopolític capitalista) sobre la qual haurien de funcionar els futurs mercats en una nova societat post i anticapitalista, que només podrem aconseguir canviant el sistema polític imperant. Per desplegar tot el potencial de l'ESS, abans haurem hagut de tenir prou força social (en un front polític ampli i compartit per la diversitat de moviments socials emancipadors) per canviar el sistema i crear-ne un altre de molt més just i sostenible alineat amb l'ESS i que, per tant, aquest sí, l'ajudarà a desplegar-se plenament

Idea 3: ESS no és equivalent a Mercat Social

Cal tenir molt clar que la hipòtesi de treball de Mercat Social és l'estratègia de l'ESS dins de l'esfera mercantil o de l'intercanvi, però no per la resta d'esferes. De fet, en edicions anteriors d'aquest informe, i fruit de la lògica de debat continu de la XES i l'ESS, hem posat èmfasi en aquest aspecte, especialment atenent a les crítiques formulades des de l'Economia Feminista i l'Economia basada en els Comuns o el Procomú.

Sí que podem dir que l'estratègia de Mercat Social és la que està més desenvolupada, reflex que, des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu, on té més presència l'ESS és en l'esfera mercantil-productiva, a través de tot el teixit de cooperatives i entitats que proveeixen de béns i serveis mitjançant el treball remunerat. Així doncs, sí que s'ha de reconèixer que el nivell de desenvolupament pràctic i teòric de l'ESS no és igual per totes les esferes, i que encara té un major pes la dimensió de mercat. De tota manera, fruit del procés de reflexió estratègica on estem immersos, hem definit que, pels pròxims cinc anys, hem de situar la dimensió comunitària de l'ESS a la centralitat del treball de la XES i l'ESS, posant un èmfasi especial, per un costat, en les pràctiques de gestió comunitària de béns comuns (tant urbans com naturals), explorant i estenent els models de col·laboració públicocomunitària; i de l'altre, en les xarxes de suport mutu i els dispositius comunitaris de resposta a situacions d'emergència.

És important, en qualsevol cas, no fer passar una part (l'estratègia del Mercat Social) pel tot (l'ESS com a proposta política de transformació de les relacions econòmiques).

Idea 4: el Mercat Social té dues dimensions: hipòtesi teòrica i estratègia política

Quan parlem de Mercat Social és important entendre les seves dues dimensions: la d'hipòtesi teòrica de creació de relacions mercantils no capitalistes, i la d'estratègia política per eixamplar el paper de l'ESS a la matriu socioeconòmica.

Parlant en termes de construcció de Mercat Social avui, té molt més a veure amb una estratègia política d'escalabilitat de l'ESS, i, per tant, amb la creació d'un relat i un context per dotar de major legitimitat i suport a l'ESS (tant per part del sector públic com per part del consum organitzat) que ha d'operar en inferioritat de condicions en el mercat capitalista. De fet, aquesta estratègia està donant fruits a nivell legislatiu, ja que a l'avantprojecte de Llei d'ESS (actualment en tràmit al Parlament), inclou un article específic dedicat al Mercat Social on es descriuen un seguit de compromisos i responsabilitats de les administracions catalanes en la promoció del mateix. Per tant, podríem dir que el Mercat Social, com a estratègia política, té valor en si mateix, encara que trobem algunes incoherències teòriques (que, al nostre entendre, no són fonamentals ni insalvables en relació amb l'objectiu de construir relacions econòmiques no capitalistes).

Quant al Mercat Social com a hipòtesi teòrica, cal aclarir que en el seu objectiu final, tots els actors de la cadena de valor estan desconnectats del mercat capitalista. Això implica que no han de competir al mercat capitalista, sinó que formen part de cadenes de valor intercooperatives o integrades, governades per les pròpies sòcies cooperativistes, que estableixen els marcs de relació i la planificació estratègica (deixant que operi, fora del radar, un cert grau d'espontaneïtat en l'assignació de recursos, però no majoritària).

A més, tots els actors del Mercat Social són ESS i, per tant, empreses propietat de les treballadores (que al seu temps són consumidores cooperatives), de manera que es trenca la relació treball i propietat i l'apropiació d'excedent per una classe (i per al que caldrà, en cas de trobar-se en aquest estadi final, mecanismes redistributius entre diferents sectors o cadenes cooperatives). Per tant, sobre el paper, la hipòtesi teòrica anul·la o rebut les tres premisses de les relacions socials capitalistes: assignació de recursos a través d'un mercat competitiu (intercooperació integral), l'acumulació de capital com a motor (no existència de lucre) i la propietat, per part d'una classe, dels mitjans de producció (propietat col·lectiva i democràtica).

Idea 5: el Mercat Social vol desplaçar la competència com a via per a l'assignació de recursos

A ningú que estigui al corrent dels debats i reptes de l'ESS, se li escapa la tensió permanent entre haver de dur a terme un projecte socioempresarial democràtic i compromès amb el seu entorn, amb la necessitat de competir al mercat capitalista per sobreviure econòmicament. És un repte que hem formulat i compartit en molts espais de debat, especialment en relació amb l'estratègia de construcció de Mercat Social. És precisament perquè som conscients d'aquest repte, que hem pensat en els mecanismes necessaris per fer-hi front, tant pràctics com teòrics. Fins a arribar a l'objectiu final (una societat postcapitalista on l'esfera de l'intercanvi es desplega a través de mercats socials), la tensió d'haver de competir dins del mercat capitalista internalitzant costos que la resta d'empreses no ha d'internalitzar s'ha de poder suavitzar. I aquí és on entra la relació social: sense l'agregació del consum en cooperatives de consum (en tots els sectors) i el suport i protecció des del sector públic, difícilment l'ESS podrà sobreviure sense «llençar per la borda els seus valors». És a dir, la base per a la viabilitat econòmica dels projectes socioempresarials del Mercat Social no creiem que hagi de passar, en la seva major part, per l'assignació espontània al mercat competitiu, sinó que s'ha de fonamentar en la integració de cadenes de valor fins al consum i en la concertació amb el sector públic. Per això és important, en el segon cas, una aliança amb els moviments en defensa d'un sector públic fort, assolint un reconeixement mutu de febleses i forteses, i fent servir determinades palanques del sector públic per alleugerir la tensió competitiva de l'ESS, tant amb el subministrament de béns i serveis a l'estat (licitacions restringides a organitzacions del Mercat Social), com amb models de concertació públic-cooperatiu-comunitaris de determinats serveis, per caminar cap a un model mixt que reculli totes les potències de cada model: la garantia pública, la governança comunitària i la gestió cooperativa (portant, per tant, el paper democratitzador de l'experiència cooperativa a la gestió d'allò públic).

Idea 6: és compatible un cert grau d'assignació espontània i un cert grau de planificació

Quan es pensa en la idea de mercat, des d'àmbits més proclius a la planificació econòmica, s'argumenta que l'espontaneïtat en l'assignació de recursos és una característica fonamental de la lògica capitalista. Atenint-nos a l'anàlisi històrica del funcionament de diferents tipus de mercats (inclús en èpoques pre-capitalistes)⁹, diríem que l'assignació espontània segurament és una condició necessària per desplegar el mercat capitalista, però no creiem que sigui una condició exclusiva del mateix. En realitat, els grans moviments de capitals empesos pels processos d'acumulació (i que condicionen el terreny de joc sobre el que es despleguen els mercats) tenen un caràcter molt més planificat i centralitzat que no pas atomístic i espontani.

En qualsevol cas, en el desplegament d'un mercat social, creiem que l'espontaneïtat en l'assignació de recursos ha de tenir un paper, en un context de governança democràtica i de planificació estratègica sectorial i intersectorial. De fet, a la Guia del mercat

9 - Recomanem en aquest sentit *Debt: the first 5000 years*, de David Graeber, o les ja mencionades de Karl Polany i Pablo Guerra.

social elaborada per en Jordi Garcia i en Rubèn Suriñach es menciona la necessitat de tenir uns òrgans de governança del mercat social on «a la negociació entre agents socials, se li atorga la capacitat de definir, per exemple, quina producció és socialment útil, la manera com es poden articular les cadenes de valor o els mecanismes redistributius que s'han d'aplicar»¹⁰.

Vistes les experiències històriques, la planificació total no sembla viable, i encara menys amb els nivells de complexitat social existent avui. De fet, probablement no és ni desitjable, per la pèrdua de democràcia que comporta, això és, si ho comparem amb un sistema de relacions econòmiques basat en el cooperativisme i la gestió democràtica i descentralitzada de la provisió de béns i serveis. Aquesta cita de la Cristina Carrasco i l'Enric Tello¹¹ resumeix a la perfecció aquest enfocament:

La tràgica confusió estalinista de la planificació socialista amb l'abolició del mercat, ha demostrat que les seves propietats [les del mercat] com a mecanisme de coordinació de les decisions individuals de molta gent, que genera i transmet un cert tipus d'informació necessària i útil per prendre aquestes decisions, resulta també un prerequisit necessari per a qualsevol forma de planificació econòmica eficaç. Aquesta és una lliçó del col·lapse de les economies estalinistes de planificació central que mai no hem d'oblidar: per planificar bé calen mercats que proporcionin la informació necessària, i generin els incentius o desincentius adequats a les finalitats que la societat es proposi. I per organitzar de manera sostenible la vida humana en societats molt poblades i complexes, cal una bona dosi de planificació en una democràcia econòmica basada en mercats, comunitats i empreses autogestionades pels seus treballadors compromeses a aconseguir un intercanvi sociometabòlic perdurable amb la natura.

Idea 7: el valor i la cultura cooperativa dins de l'ESS i el Mercat Social

Un dels pilars sobre els que es sosté la hipòtesi de mercat social, és que tots els actors de la cadena de valor han d'incorporar els valors i les pràctiques pròpies de l'ESS i, en cas de no fer-ho, no poden formar part d'aquest mercat. Així doncs, el diner (i la seva traducció en temps i treball) no és l'única ni principal unitat de valor dins del Mercat Social. Això vol dir que el valor generat a través dels processos productius està emmarcat per una avaluació multicriteria –definida i implementada, en la seva hipòtesi final, pels òrgans de governança del Mercat Social– que condiciona totalment allò que es pot fer dins d'aquest mercat, invertint la relació de valor actual, fent que, per tant, qui més bé fa les coses en termes socials, ambientals i de bon govern, millor valorat està socialment i, per tant, en el Mercat Social.

Com en el cas de la competència al mercat, aquí ens trobem altra vegada a mig camí entre la hipòtesi final i els reptes i contradiccions que el mercat capitalista ens impo-

10 - García Jané, J., Suriñach, R.: Guia del Mercat Social. Diputació de Barcelona, 2019. Disponible: https://llibreria.diba.cat/es/libro/guia-del-mercat-social_61816

11 - García Jané, J., Suriñach, R.: Guia del Mercat Social. Diputació de Barcelona, 2019. Disponible: https://xarxaconsum.org/wp-content/uploads/2019/02/Tejiendo_alianzas.pdf

sa: fins que no tinguem un Mercat Social integrat i integral, que reconegui (i s'articuli) d'acord amb aquestes altres lògiques de valor, l'elaboració del Balanç Social i la integració de les altres lògiques, serà un exercici la importància del qual queda circumscrit al seu paper estratègic (en termes de visibilització de com l'ESS construeix relacions socials no capitalistes) i no tant al seu valor finalista (de valorització i articulació de la totalitat de les relacions dins del Mercat Social).

Per acabar aquest punt, caldria aclarir un aspecte ideològic fonamental: creiem que es poden construir relacions econòmiques democràtiques i igualitàries a través d'un mercat social com a mecanisme d'assignació de recursos, perquè no assumim les hipòtesis utilitaristes de l'economia neoclàssica basades en la concepció de l'ésser humà com a *homo oeconomicus*. Més aviat al contrari: com moltes experiències històriques demostren (especialment vinculades a la gestió de béns comuns i el cooperativisme), es poden construir amplis espais de relació econòmica en què la cultura hegemònica sigui la de la cooperació (*l'homo cooperans*), i on, mitjançant els mecanismes adients (com tots els que hem descrit fins ara en relació amb l'estratègia de mercat social), es pugui desplegar un procés d'assignació de recursos i planificació col·lectiva de baix a dalt. No tenir en compte aquest factor cultural (i la idea d'hegemonia gramsciana) a l'hora de pensar alternatives al capitalisme és, probablement, desencertat. De fet, com dèiem més amunt, un dels principals valors de l'ESS i la construcció de mercat social, més enllà de la seva capacitat material, és aquest: la creació de contextos socials on es desenvolupi i s'expandeixi un nou marc cultural amb predomini d'un sentit comú cooperatiu i que, en el moment de ruptura, sigui capaç de disputar l'hegemonia cultural neoliberal.

1.4. Les xifres del Mercat Social a Catalunya

L'estratègia de construcció de Mercat Social de la XES s'ha basat en la idea de fer créixer un ecosistema econòmic on fer proliferar relacions econòmiques no capitalistes, de manera descentralitzada, sota lògiques d'economia social i solidària. En aquest ecosistema, es concebia la XES com a espai facilitador i potenciador –fins i tot podríem considerar una mena d'òrgan regulador– de les relacions econòmiques dins del mercat social, però en cap cas mediador o intermediari. Així doncs, el Mercat Social es descriu com una cosa que no passa només dins de les fronteres de la XES (és a dir, entre les seves sòcies), i on el paper principal de la xarxa era la creació d'instruments o eines al servei de les organitzacions i les persones, i la facilitació de processos d'articulació, tant territorials com sectorials.¹²

En aquest camí, un dels principals reptes que hem tingut ha estat la definició de l'abast o perímetre del Mercat Social català. Si bé la definició és clara («*el conjunt d'organitzacions que han passat un sistema d'avaluació i de rendició de comptes d'acord amb els criteris de l'ESS*»), l'existència de dues eines diferents des d'on fer aquesta avaluació (Pam a Pam i Balanç Social), sovint ha fet difícil entendre la dimensió real del mercat.

12 - En aquest article es fa un resum de l'evolució recent de l'estratègia de construcció de mercat social a Catalunya: <https://www.elsaltodiario.com/mecambio/hacia-una-mesa-del-mercado-social-catalan>

Tant el Pam a Pam com el Balanç Social parteixen del mateix conjunt de criteris i permeten, per tant, captar i avaluar aspectes vinculats a la presa de decisions, la perspectiva feminista, l'equitat, l'impacte ambiental, el compromís social i el benestar laboral. Ara bé, no es recullen les dades de la mateixa manera ni en els mateixos formats, de manera que històricament hi ha hagut alguns problemes de compatibilitat. Aquesta diferència ens ha condicionat molt a l'hora de fer una anàlisi conjunta en les sis edicions anteriors d'aquest informe. El fet que els dos projectes recullin dades diferents i tinguin lògiques de funcionament i determinats objectius específics diferenciats, tot i ser complementaris, ha generat algunes disfuncions.

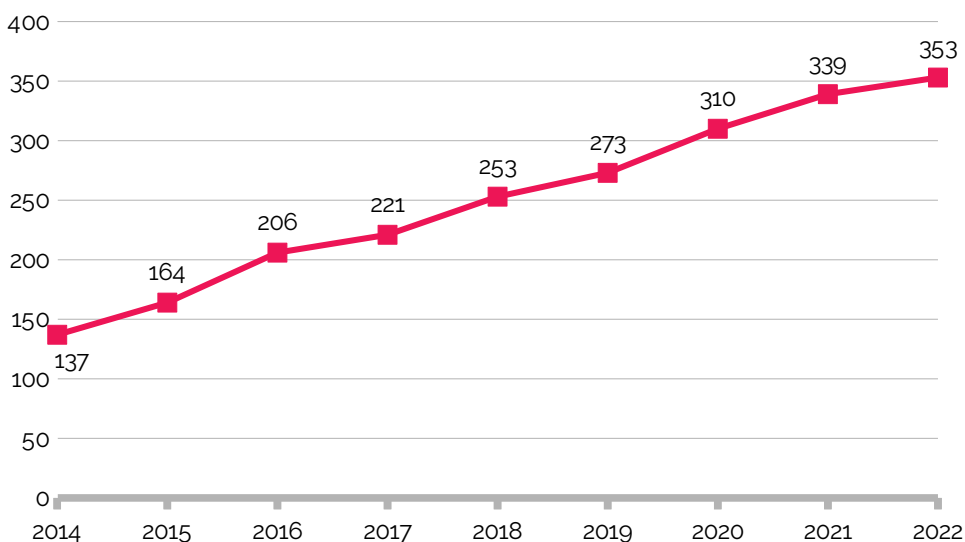
L'edició de 2021 va representar un primer pas per fer anàlisis conjuntes i enguany volem anar més enllà i analitzar el Mercat Social en el seu conjunt, independentment de l'origen de la informació.

Per tal de delinear el perímetre del Mercat Social hem establert que en forma part tota aquella organització o projecte que compleixi una de les següents característiques:

Criteri 1. **Ser sòcia de la XES¹³**

La XES comença a gestar-se a mitjans dels anys 90, en un procés iniciat entre cooperatives catalanes i brasileres durant el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre. Després d'un llarg procés de debat i reflexió continua, amb l'impuls de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, el naixement de la XES culmina amb la signatura del manifest de constitució, el novembre de 2002, i la posterior Assemblea Plenària de Constitució, el febrer de 2003.

Gràfic 1
Evolució de les entitats sòcies de la XES (2014-2022)

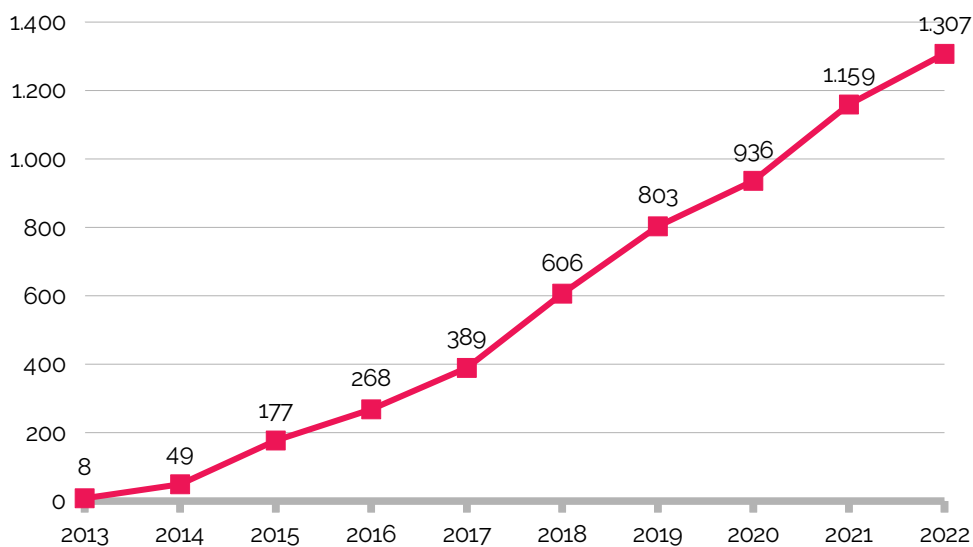
13 - Sòcies de la XES: <https://xes.cat/socies/> S'ha de dir que a més de les entitats sòcies la XES compta amb 140 persones sòcies.

Criteri 2. Formar part de Pam a Pam¹⁴

El Pam a Pam és un mapa que mostra iniciatives d'ESS segons el compliment de 15 criteris d'ESS, amb 5 indicadors qualitatius cadascun d'ells (75 indicadors qualitatius). És la ciutadania activa la que, després d'un procés formatiu en ESS, entrevista les iniciatives amb un qüestionari que format per tres blocs: Organització interna (Democràcia i participació – Desenvolupament personal – Perspectiva feminista – Condicions laborals); Impacte social (Economia local – Intercooperació – Arrelament territorial – Transparència...); i Impacte ambiental (Sostenibilitat, Gestió de residus, Consum energètic).

Gràfic 2

Evolució de les iniciatives a Pam a Pam (2013-2022)

Criteri 3. Haver fet el Balanç Social com a mínim en una ocasió en els últims 3 anys¹⁵

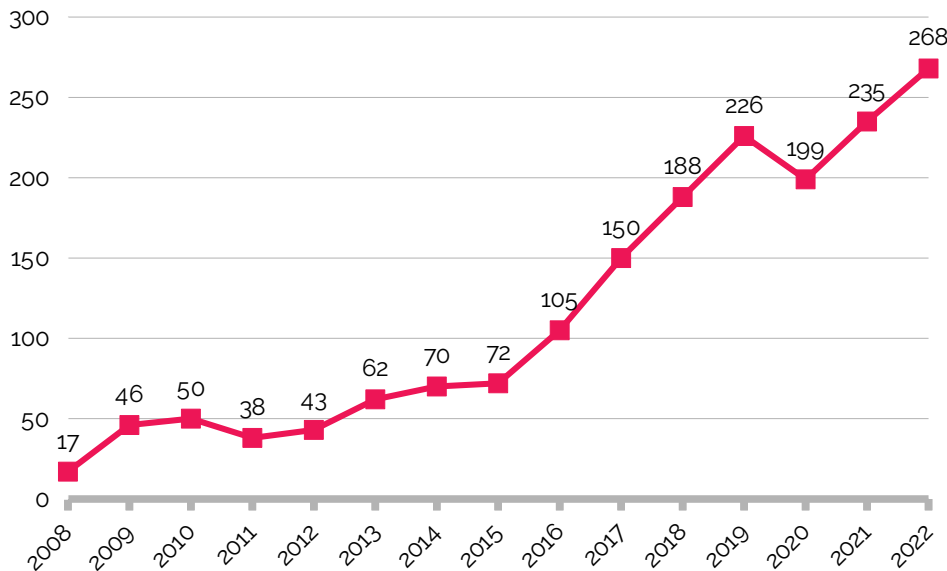
El Balanç social és una eina de rendició de comptes i de mesura de l'impacte social, l'ambiental i del bon govern. És una autoavaluació anual on, de forma sistemàtica, objectiva i periòdica les organitzacions responen a sis blocs: el funcionament econòmic i la política de lucre, la perspectiva de gènere, l'equitat i la democràcia interna, la sostenibilitat ambiental, el compromís social i la cooperació, i la qualitat del treball. L'any 2022 l'han fet 268 organitzacions però per fer aquest informe només hem utilitzat les de les 259 que l'han superat.

14 - Pam a Pam: <https://pamapam.org>

15 - Balanç Social: <https://xes.cat/balanc-social-2022/>

Gràfic 3

Evolució de les organitzacions participants a les campanyes del Balanç Social (2008-2022)

Criteri 4. Estar identificada en el mapa d'Economies Comunitàries¹⁶

Les economies comunitàries són el conjunt de pràctiques econòmiques que busquen resoldre necessitats de forma col·lectiva i que s'articulen sota lògiques de gestió comunitària. Se'n diuen comunitàries perquè la pertinença a la comunitat condiona i regula l'accés als serveis o béns comuns que ofereixen. A més a més, el seu funcionament, es basa en la feina conjunta de persones voluntàries, si bé hi pot haver treball remunerat, i buscant reduir els impactes socials i ambientals negatius. Les iniciatives d'economia comunitària representen la dimensió sociocomunitària de l'ESS.

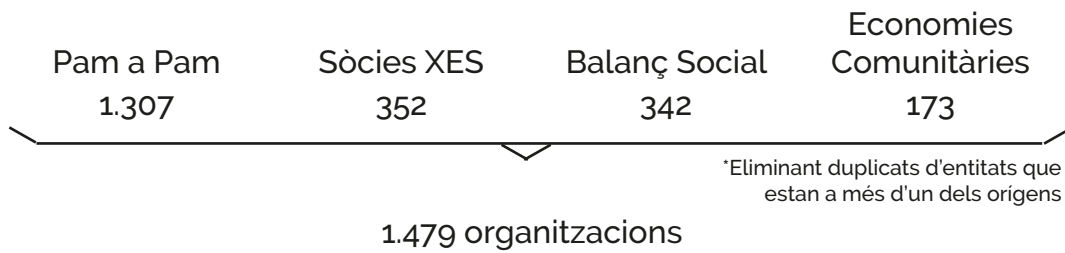
Aquests quatre criteris permeten identificar tant la part socioeconòmica com la socio-comunitària de l'ESS i a nivell quantitatiu ens indiquen que **el Mercat Social està format per 1.479 organitzacions i projectes**.

La major part (1.307) són punts de Pam a Pam però també trobem 352 entitats que són sòcies de la XES, 342 que han fet el Balanç Social com a mínim un dels tres últims anys i 173 projectes en el marc de les economies comunitàries. Cal dir, que són orígens complementaris i que moltes d'aquestes organitzacions apareixen en més d'un d'ells (de manera que per tenir un registre net s'han d'eliminar les duplicacions).

16 - Es pot veure la definició i la seva identificació en aquest enllaç: <https://pamapam.org/ca/economies-comunitaries/>

Taula 2:

Nombre d'organitzacions del Mercat Social de la XES segons l'origen de les dades

El llistat de 1.479 organitzacions es pot veure a l'[annex d'aquest informe](#) i també, amb més detall al llistat d'organitzacions del Mercat Social¹⁷.

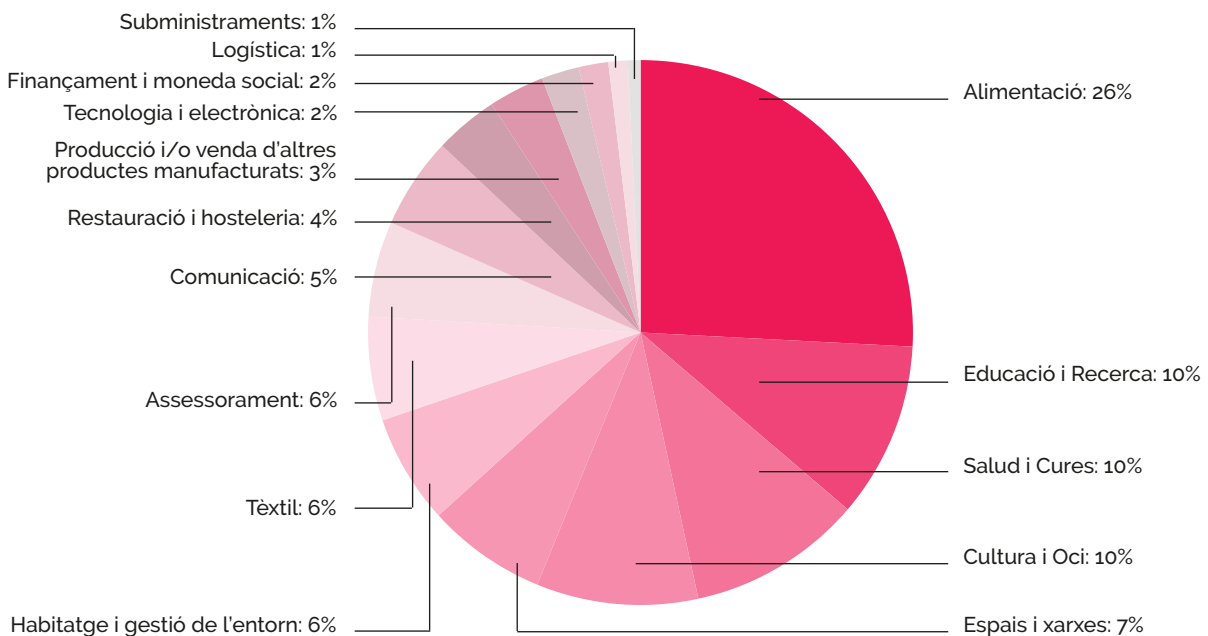
1.4.1. Sector d'activitat, forma jurídica i presència territorial

1.4.1.1. Sector d'activitat

L'heterogeneïtat de l'ESS la podem veure, d'entrada, observant que cobreix una gran diversitat de sectors d'activitat.

Gràfic 4

Distribució del nombre d'organitzacions i projectes del Mercat Social, segons sectors d'activitat

17 - Disponible a www.xes.cat/ ...

L'alimentació és, de llarg, el sector principal del Mercat Social. Es tracta d'un àmbit heterogeni i amb diferents subsectors: planter i llavors, agricultura, ramaderia i pesca, processament d'aliments, verduleries, fleques, carnisseries i peixateries, venda de producte no fresc/elaborat, cellers i venda de begudes, grups de consum agroecològics i horts col·lectius.

Ara bé, si ens centrem a analitzar els diferents sectors d'activitat segons els ingressos, el nombre de treballadores i la base social, en trobem quatre sectors que sobresurten per sobre la resta:

El sector de la salut i les cures inclou les entitats del Tercer Sector Social i es caracteritza, en comparació amb la resta, per ser un sector amb moltes treballadores i una base social relativament petita.

Els sectors de l'habitatge i la gestió de l'entorn i del finançament i la moneda social tenen una base social àmplia però amb un nombre de treballadores similar al valor mitjà.

El sector dels subministraments compta amb un nombre reduït d'entitats que destaca molt per sobre de la resta per la seva base social¹⁸ – fins i tot comparat amb els dos sectors anteriors – però, en canvi, no té un nombre proporcional de persones treballadores.

Numèricament queda reflectit a la taula següent:

Taula 3				
Sectors segons persones treballadores, base social i ingressos¹⁹				
	Entitats	Ingressos / entitat (milers d'€)	treballadores /entitat	Base social /entitat
Alimentació	382	201,0 m€	4	25
Educació i Recerca	154	655,6 m€	22	110
Salut i Cures	153	1501,3 m€	84	168
Cultura i Oci	142	259,8 m€	9	177
Espais i xarxes	105	142,8 m€	5	111
Habitatge i gestió de l'entorn	96	226,4 m€	5	362
Tèxtil	91	342,3 m€	9	15
Assessorament	84	391,3 m€	9	57
Comunicació	80	122,8 m€	3	17
Restauració i hosteleria	56	297,2 m€	7	12
Producció i/o venda d'altres productes manufacturats	49	700,0 m€	7	16
Tecnologia i electrònica	33	236,3 m€	6	44

18 - És un sector clarament marcat per la mida de Som Energia.

19 - A l'apartat 1.4.2 expliquem com hem fet el càlcul.

Finançament i Moneda Social	26	711,6 m€	6	617
Logística	17	657,8 m€	23	178
Subministraments	11	7.923,4 m€	17	7.610

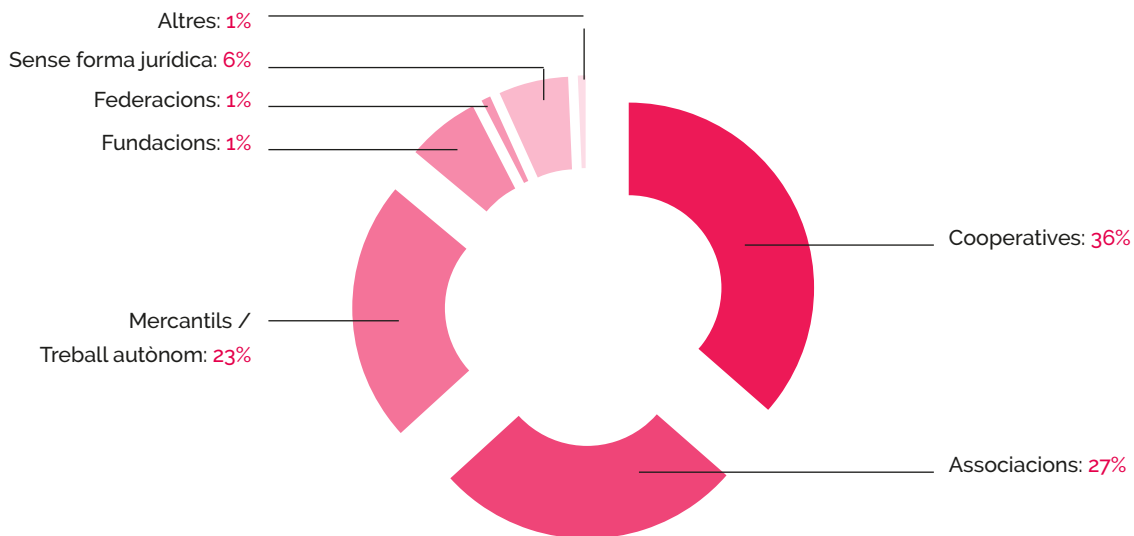
1.4.1.2. Forma jurídica

A diferència de la definició clàssica de l'economia social, caracteritzada per un conjunt de formes jurídiques (cooperatives, mutualitats, fundacions, associacions, etc.), des de la XES sempre hem definit l'ESS partint de les pràctiques o formes de funcionar, independentment de la forma legal.

Tot i això, la principal forma jurídica del Mercat Social és la cooperativa (36%). Està seguida per les associacions (27%) i les formes jurídiques mercantils i el treball autònom (23%). És en aquest punt on es reflecteix més clarament que la forma jurídica no és un criteri d'entrada i gràcies a això trobem, sobretot a Pam a Pam, 338 iniciatives amb formes jurídiques mercantils que tenen pràctiques transformadores.

Gràfic 5

La distribució del Mercat Social segons forma jurídica.

Tot i voler escapar de la vinculació directa entre forma jurídica i unes pràctiques determinades, sembla evident, però, que les formes jurídiques condicionen determinades característiques dels projectes. Per visualitzar-ho, ho fem a través de les següents agrupacions.

Taula 4
Perfil mitjà d'organització, segons grup de formes jurídiques

	Cooperatives de treball i societats laborals	Societats mercantils i treball autònom	Associacions i cooperatives de segon grau i de consum	Associacions i fundacions	Mitjana	Mediana
Persones que formen la base social	30	4	795 ²⁰	216	160	7
Persones treballadores	22	2	16	18	16	3
Ingressos	482.989 €	68.734 €	2.483.719 €	1.137.887 €	814.388 €	116.134 €

Les cooperatives de treball, les societats laborals i les mercantils i autònomes generen força ocupació en relació amb la seva base social, petita comparada amb les altres tipologies.

Les associacions i cooperatives de segon grau i les cooperatives de consum destaquen per la seva gran proporció d'ingressos i de base social respecte als llocs de treball que generen, la qual cosa indica el caràcter de segon grau d'aquest grup.

Les associacions i fundacions representen un tipus d'organitzacions amb un alt nivell d'ocupació i de base social.

1.4.1.3. Presència territorial

A continuació mostrem la distribució territorial de les organitzacions del Mercat Social.

Taula 5
Orígens del Mercat Social segons comarca

	Pes al Mercat Social	Pes respecte el total de població a Catalunya ²¹
Barcelonès	47,7 %	29,3 %
Vallès Occidental	5,0 %	12,1 %
Bages	4,5 %	2,3 %
Maresme	4,1 %	5,9 %
Vallès Oriental	4,1 %	5,4 %
Garrotxa	3,4 %	0,8 %
Gironès	3,4 %	2,5 %

20 - Per fer el perfil mitjà de la base social d'aquest grup, hem tret del càlcul la base social de Som Energia perquè creiem que desvirtuaria la mitjana estadística. La resta de valors del grup sí que inclou a totes les entitats.

21 - Dades extretes de l'Idescat corresponents a la població a 1 de gener de 2022: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15224>

Osona	2,3 %	2,1 %
Alt Penedès	2,1 %	1,4 %
Baix Llobregat	2,0 %	10,7 %
Ripollès	1,7 %	0,3 %
Alt Empordà	1,5 %	1,8 %
Baix Empordà	1,4 %	1,8 %
Garraf	1,4 %	2,0 %
Urgell	1,2 %	0,5 %
Segrià	1,1 %	2,7 %
Anoia	1,1 %	1,6 %
Baix Ebre	1,1 %	1,0 %
Baix Camp	1,0 %	2,6 %
Tarragonès	0,9 %	3,4 %
Alt Camp	0,9 %	0,6 %
Garrigues	0,8 %	0,2 %
Cerdanya	0,7 %	0,2 %
Montsià	0,7 %	0,9 %
Solsonès	0,7 %	0,2 %
Selva	0,6 %	2,2 %
Conca de Barberà	0,5 %	0,3 %
Pallars Sobirà	0,5 %	0,1 %
Pallars Jussà	0,5 %	0,2 %
Berguedà	0,4 %	0,5 %
Pla de l'Estany	0,4 %	0,4 %
Priorat	0,4 %	0,1 %
Segarra	0,4 %	0,3 %
Alt Urgell	0,3 %	0,3 %
Noguera	0,3 %	0,5 %
Baix Penedès	0,3 %	1,4 %
Moianès	0,2 %	0,2 %
Ribera d'Ebre	0,1 %	0,3 %
Alta Ribagorça	0,0 %	0,1 %
Aran	0,0 %	0,1 %
Pla d'Urgell	0,0 %	0,5 %
Terra Alta	0,0 %	0,2 %

El Mercat Social està marcat pel gran pes que té el Barcelonès, que concentra pràcticament la meitat de les organitzacions. S'ha de dir destacar, però, el pes del Vallès Occidental, el Bages, el Maresme, el Vallès Oriental, la Garrotxa, el Gironès i Osona.

Si comparem aquestes dades amb la distribució de la població, observem que el Mercat Social sobrerepresenta el Barcelonès i, en canvi, el Baix Llobregat i el Vallès Occidental estan significativament infrarepresentades. Destacar també que hi ha 4 comarques on no trobem cap organització que sigui sòcia de la XES, estigui al Pam a Pam o al mapa d'economies comunitàries o hagi fet el Balanç Social: Alta Ribagorça, Aran, Pla d'Urgell i Terra Alta.

1.4.2. Magnituds econòmiques: ingressos, massa crítica i ocupació

Per fer-nos una idea de les magnituds del conjunt d'organitzacions del Mercat Social ens centrarem en la base social, la facturació i l'ocupació de les 1.479 entitats²². En conjunt, representen una base social de 236.485 persones²³, donen feina a 23.409 treballadores i generen 730,47 M€ d'ingressos..

Taula 6	
Nombre d'organitzacions, facturació, ocupació i base social	
Organitzacions del Mercat Social	1.479
Persones que formen la base social	236.485 (108.311 dones, 126.063 homes, 2.111 no binàries)
Persones treballadores	23.409 (15.619 dones, 7.773 homes, 17 no binàries)
Ingressos	730,47 Milions d'€

1.4.2.1. Ingressos

Si ens fixem en la distribució d'organitzacions en funció dels ingressos anuals veiem el següent.

22 - De les 1.479 entitats disposem informació completa del seu sector d'activitat, forma jurídica i ubicació territorial però en aquest cas no tenim la base social, la facturació i l'ocupació de totes elles. Com que igualment creiem interessant obtenir què representa el Mercat Social en aquests eixos hem fet una aproximació per cada entitat de la que no tenim informació completa a partir d'extrapol·lar-la en funció de la resta d'organitzacions del seu sector, forma jurídica i nombre de treballadores. Per fer aquest càlcul no hem tingut en compte els casos estadísticament atípics.

23 - S'ha de tenir en compte que només Som Energia ja disposa d'una base social de 75.586 persones.

Gràfic 6

Distribució del Mercat Social segons els ingressos anuals.

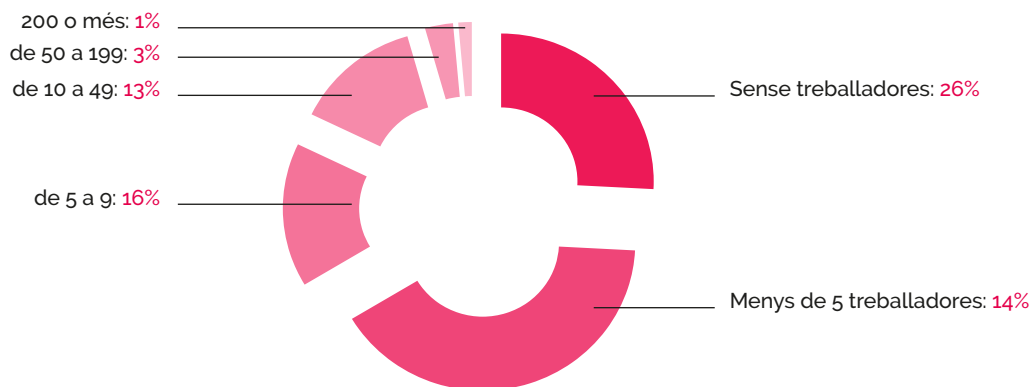
Més de la meitat de les organitzacions (57%) tenen uns ingressos anuals inferiors a 100 mil euros. Si ens fixem en aquesta categoria, veiem que predominen els projectes del sector de l'alimentació i d'espai i xarxes. En canvi, si analitzem els projectes amb més d'1 milió d'euros d'ingressos, veiem que hi destaquen els sectors de subministraments, de salut i cures, finançament i moneda social i educació i recerca.

1.4.2.2. Persones treballadores

Si l'anàlisi la fem en funció del nombre de persones treballadores, veiem que el 26% no té estructura laboral – un percentatge clarament marcat pels projectes identificats com economies comunitàries – i el 41% té menys de 5 treballadores. Aquestes dades estan clarament marcades per l'origen de les dades. A diferència de les iniciatives ubicades a Pam a Pam, que són majoritàriament amb poca estructura laboral, les sòcies de la XES i les organitzacions que fan el Balanç Social es caracteritzen per tenir estructures laborals lleugerament més robustes²⁴.

Gràfic 7

Distribució del Mercat Social segons els ingressos anuals.

24 - En fem més èmfasi a l'apartat 1.4.4 Perfil majoritari de les organitzacions del Mercat Social.

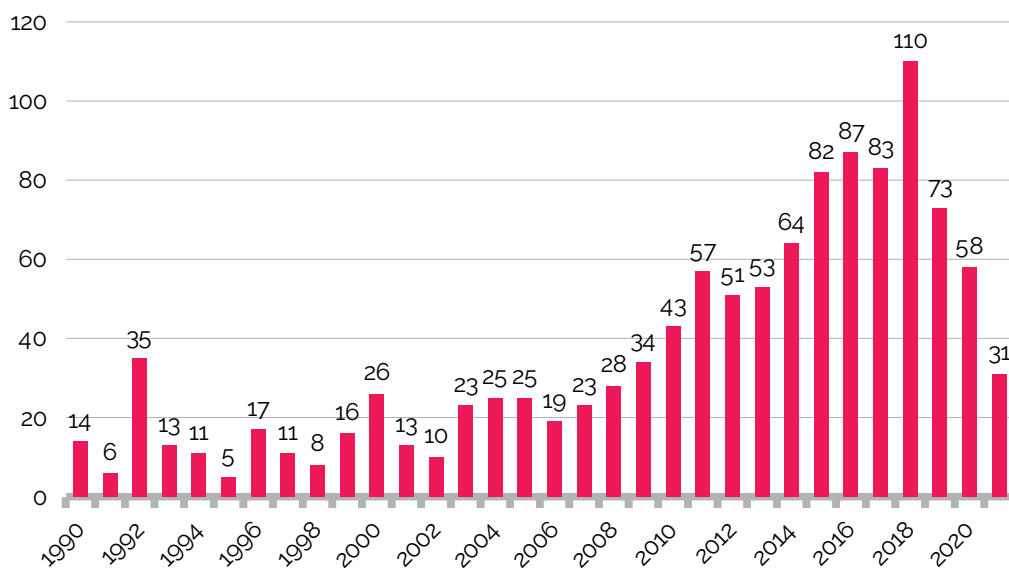
Si ens mirem específicament la base social de la XES, les 353 organitzacions sòcies impliquen més de 160mil persones, donen feina a 6.000 persones i generen 287 milions d'euros d'ingressos²⁵,

1.4.3. Evolució del Mercat Social

Creiem que la millor manera de captar l'evolució del Mercat Social és fixar-nos en la data de creació de cada una de les entitats que en formen part²⁶.

Gràfic 8

Nombre d'entitats del Mercat Social creades anualment (1990 - 2021).

És remarcable com, a partir de 2009-2010, el ritme de creació d'entitats s'incrementa, fins a arribar al quinquenni de 2015 a 2019 en què ens situem en xifres rècord. En aquesta evolució veiem com els últims dos anys la creació d'entitats cau significativament, tot i que es fa difícil deduir el perquè (probablement la pandèmia hi hagi tingut alguna cosa a veure). Ara bé, s'ha de tenir en compte que és difícil que una entitat creada recentment estigui al Mercat Social perquè dues de les entrades són Pam a Pam i Balanç Social, que pregunten sobre aspectes organitzatius que necessiten certa consolidació. Per tant, és previsible que les dades de 2020 i 2021 creixin en anys posteriors.

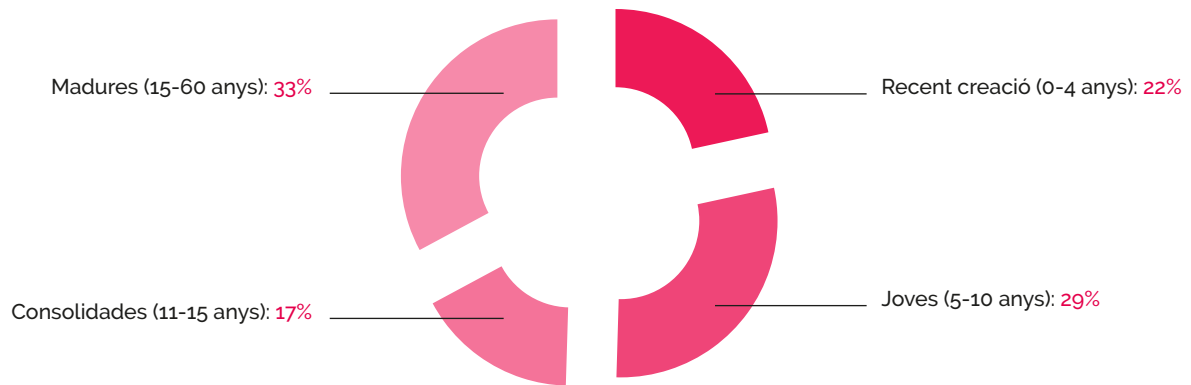
Una altra manera de plasmar les dades del gràfic anterior és segmentant les entitats en funció dels anys que fa des de la seva creació.

25 - Fins l'any passat per fer aquest càlcul utilitzàvem el perfil mitjà d'una organització i l'extrapolàvem al conjunt de sòcies. Aquest any, tenim més dades de les sòcies i podem fer una extrapolació més acurada en funció de la tipologia de l'entitat. Aquest canvi de metodologia impedeix poder fer una comparativa de l'evolució d'aquests valors respecte els de l'informe de l'any passat.

26 - Al gràfic hem posat l'anàlisi des de l'any 1990 perquè ens ha semblat el període més significatiu però al Mercat Social hi ha entitats creades molt abans.

Gràfic 9

Distribució del Mercat Social pre grups d'antiguitat.

Aquesta gràfic ens mostra que la meitat de les organitzacions del Mercat Social (51%) són joves o de recent creació. Això té una lectura positiva, vinculada a l'efervescència i creixement de l'ESS, i una de negativa, que ens parla de la fragilitat del teixit de l'ESS i la necessitat d'ajudar a consolidar les iniciatives recents.

1.4.4. Perfil majoritari de les organitzacions del Mercat Social

A nivell pràctic, per Mercat Social de la XES entenem les organitzacions i projectes que o bé han passat per una de les dues eines d'avaluació de la XES, Pam a Pam i Balanç Social, són sòcies de la XES o apareixen al mapa d'economies comunitàries. Globalment, Pam a Pam és l'eina que té més pes al Mercat Social. 1.307 de les 1.479 organitzacions hi són, un 88%.

Els 4 orígens d'informació ens aporten informació similar, però amb certs matisos diferents i una lògica complementària que fa que la suma de tots ells acabi esdevenint una aproximació molt fidedigna de què és l'ESS i, en concret, quines organitzacions estan al voltant de la XES.

Abans d'entrar en aspectes globals, però, creiem interessant mostrar aquests matisos amb el perfil majoritari de les entitats de cada un dels orígens.

Taula 7					
Perfils majoritaris de les organitzacions del Mercat Social					
	Mercat Social XES	Pam a Pam	Sòcies XES	Balanç Social	Economies Comunitàries
Sector	Alimentació		Educació i recerca Assessorament	Educació i recerca Salut i Cures	Alimentació Espais i xarxes
Comarca	Barcelonès				
Forma Jurídica	Cooperativa de treball Associació		Cooperativa de treball		tació Espais i xa
Base	Fins a 10 persones			Més de 50 persones Fins a 10 persones	D'11 a 50 persones Més de 50 persones
Treballadores	D'1 a 5		D'1 a 5 De 5 a 9	D'1 a 5 De 5 a 9	Sense treballadores
Ingressos anuals	Treballadores <100m€		100m€ - 500m€		<100m€

Amb una lletra de mida inferior s'han indicat els casos on hi ha un perfil no majoritari però amb un pes molt significatiu

El Mercat Social té una major densitat al Barcelonès, està format per cooperatives de treball i associacions, el seu sector principal és el de l'alimentació i la majoria de projectes són petits quant a estructura laboral, ingressos i base social involucrada. Aquest perfil majoritari, però, té certs matisos quan mirem els diferents orígens de les dades:

- *Territoris*: en tots els casos, Barcelona i el Barcelonès tenen un pes majoritari en la distribució. Ara bé, igual que a escala sectorial, Pam a Pam i Economies Comunitàries segueixen un mateix patró, menys centralitzat que la resta. El voltant de la meitat de les iniciatives s'ubica al Barcelonès. En canvi, entre les organitzacions que fan el Balanç Social i les sòcies de la XES el pes del Barcelonès augmenta fins a vora del 70%.
- *Sectors*: gran pes de l'alimentació a Pam a Pam (28%) i a Economies Comunitàries (54%). En canvi, si ens centrem en les organitzacions que fan el Balanç Social i les que són sòcies de la XES, l'educació i la recerca, l'assessorament i salut i cures agafen el protagonisme.
- *Forma jurídica*: no és un criteri d'entrada ni a Pam a Pam ni a Balanç Social, però la lògica de cada una de les eines fa que hi hagi diferències significatives entre Pam a Pam i Balanç Social. Les cooperatives de treball tenen un paper principal en tots els casos, excepte les economies comunitàries. Més enllà d'això:
 - Pam a Pam: gran pes de la forma jurídica mercantil (25%) sobretot per la presència del petit comerç de proximitat.

- Balanç Social: les fundacions s'han consolidat (amb un 10%) per darrere d'associacions i cooperatives.
- Economies comunitàries: associacions (49%) i projectes sense forma jurídica (37%).
- *Base social*: els projectes comunitaris i les organitzacions que fan el Balanç Social tenen bases socials àmplies que responen a dues lògiques diferents. En l'àmbit d'economies comunitàries es reflecteix la naturalesa col·lectiva i la pertinença a la comunitat per formar part del projecte. En canvi, a Balanç Social trobem la dimensió socioempresarial de l'ESS que està més consolidada.
- *Treballadores*: en general en tots els casos els projectes del Mercat Social tenen una estructura laboral molt petita, de fins a 5 treballadores. L'excepció són les economies comunitàries, marcades majoritàriament per no tenir estructura laboral.
- *Ingressos*: el perfil majoritari al mercat social són projectes de menys de 100.000€ de facturació anual. En aquest cas la diferència la trobem entre les entitats que fan el Balanç Social, amb estructures més consolidades i nivells d'ingressos més elevats.

1.4.5. El Mercat Social a la ciutat de Barcelona en grans xifres

Al llarg d'aquest apartat 1.4 hem fet esment diverses vegades del gran pes que té la capital de Catalunya en el Mercat Social, arribant a concentrar la comarca del Barcelonès un 47% de les organitzacions que en formen part. Aquesta especial rellevància fa que considerem important dedicar un apartat específic a presentar les dades que trobem més significatives del Mercat Social a la ciutat de Barcelona.

D'entrada, comencem fent un recompte de les entitats ubicades a la ciutat.

Taula 8:

Nombre d'organitzacions del Mercat Social de la XES ubicades a la ciutat de Barcelona, segons l'origen de les dades

Pam a Pam 509	Sòcies XES 225	Balanç Social 231	Economies Comunitàries 90
671 organitzacions			

*Eliminant duplicats d'entitats que estan a més d'un dels orígens

A partir d'aquí volem veure quantes persones, treballadores i ingressos impliquen aquestes 617 organitzacions i ho fem amb la següent taula resum.

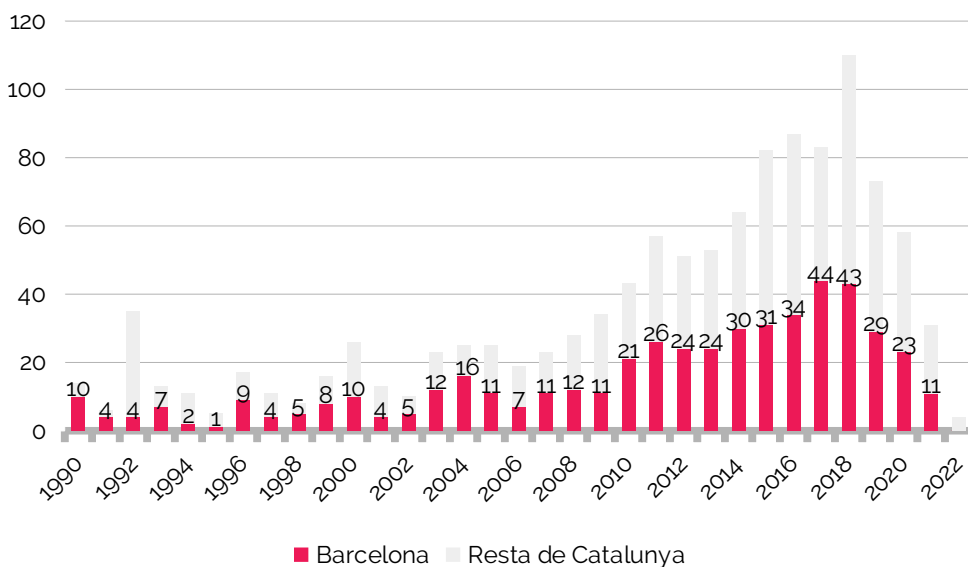
Taula 9**Nombre d'organitzacions, facturació, ocupació i base social a la ciutat de Barcelona**

	Barcelona	% respecte el total de Catalunya
Organitzacions del Mercat Social	617	41,7 %
Persones que formen la base social	5,0 %	38,29 %
Persones treballadores	4,5 %	49,19 %
Ingressos	4,1 %	37,22 %

A l'igual que hem fet a nivell català, creiem interessant mostrar l'evolució de les entitats creades a Barcelona, amb una tendència similar a la del conjunt de Catalunya.

Gràfic 10

Nombre d'entitats del Mercat Social creades anualment a Barcelona (1990 - 2021).

I volem acabar aquest bloc descrivint el perfil majoritari de les organitzacions del Mercat Social a la ciutat de Barcelona.

Taula 10**Perfils majoritaris de les organitzacions del Mercat Social a Barcelona**

Sector	Alimentació Educació i recerca
Forma jurídica	Associació Cooperativa de treball
Base social	Fins a 10 persones
Treballadores	D'1 a 5
Ingressos anuals	<100m€

2.

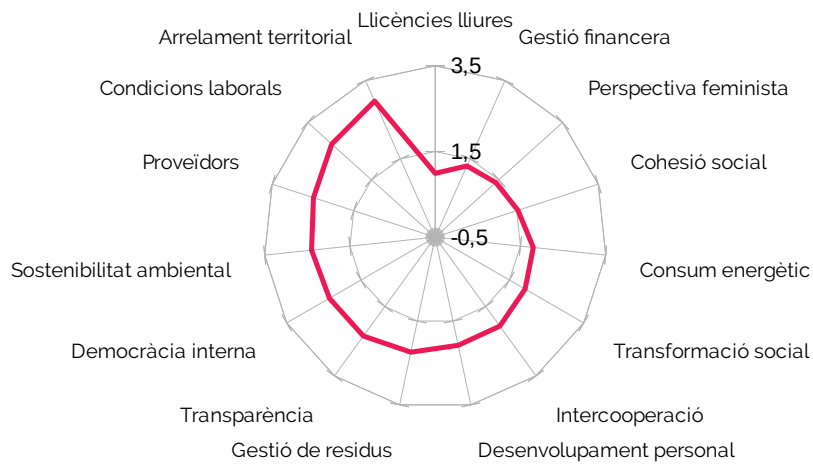
Què defineix l'ESS?

Per tal de poder un cop d'ull general a l'acompliment de criteris de les organitzacions, utilitzem la fotografia de les puntuacions mitjanes dels diferents criteris que s'avaluen al qüestionari de Pam Pam. Aquesta fotografia no només ens diu quins són els punts forts i febles de les iniciatives del mapa, sinó que és molt indicativa dels diferents aspectes que analitzarem al llarg de tot el bloc.

D'entrada, en el següent gràfic veiem l'avaluació mitjana dels 15 criteris emprats a Pam a Pam²⁷. La mitjana de compliment dels criteris és de 2,35 sobre 5.

Gràfic 11

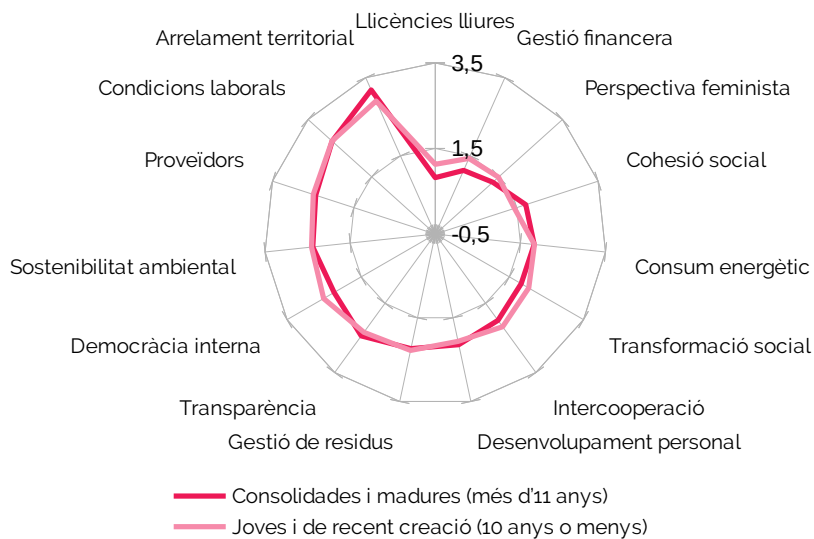
Acompliment dels criteris de Pam a Pam.

El criteri amb menys compliment és llicències lliures amb un 0,99 sobre 5 i el màxim el d'arrelament territorial amb un 2,98 sobre 5. Aquestes puntuacions, però, varien lleugerament en funció de quan van ser creades les iniciatives:

Gràfic 12

Assoliment dels criteris de Pam a Pam segons antiguitat de la iniciativa.

27 - Notem que la gràfica està sobre 4 i no sobre 5 que seria el valor màxim.

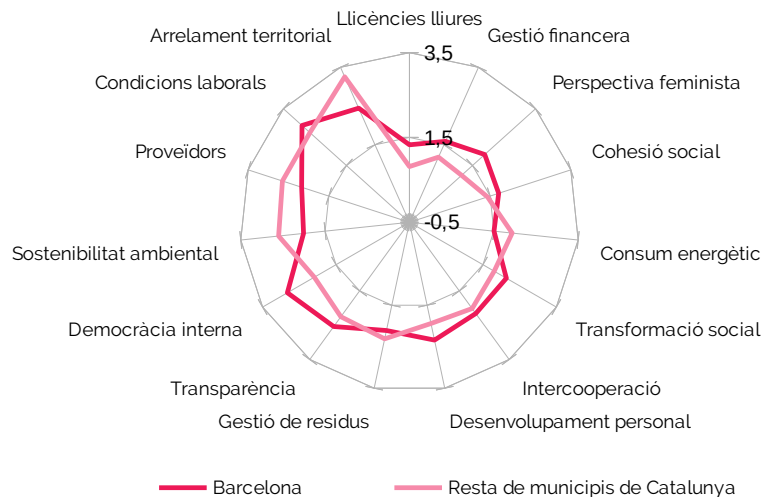
Del gràfic anterior en volem destacar quatre aspectes:

- On hi ha major diferència entre les iniciatives joves i les consolidades és els aspectes amb pitjor nivell d'assoliment: la gestió financera i les llicències lliures.
- A més dels dos criteris anteriors, hi ha una sèrie de criteris en què puntuen millor les iniciatives joves: perspectiva feminista, transformació social i democràcia interna.
- Hi ha un parell de criteris on les iniciatives consolidades puntuen significativament millor: cohesió social i arrelament territorial.
- El criteris més estables al llarg del temps són els lligats a l'impacte ambiental: sostenibilitat ambiental, gestió de residus i consum energètic.

A escala territorial hem simplificat l'anàlisi dividint entre Barcelona i la resta de municipis catalans.

Gràfic 13

Assoliment dels criteris de Pam a Pam segons territori.

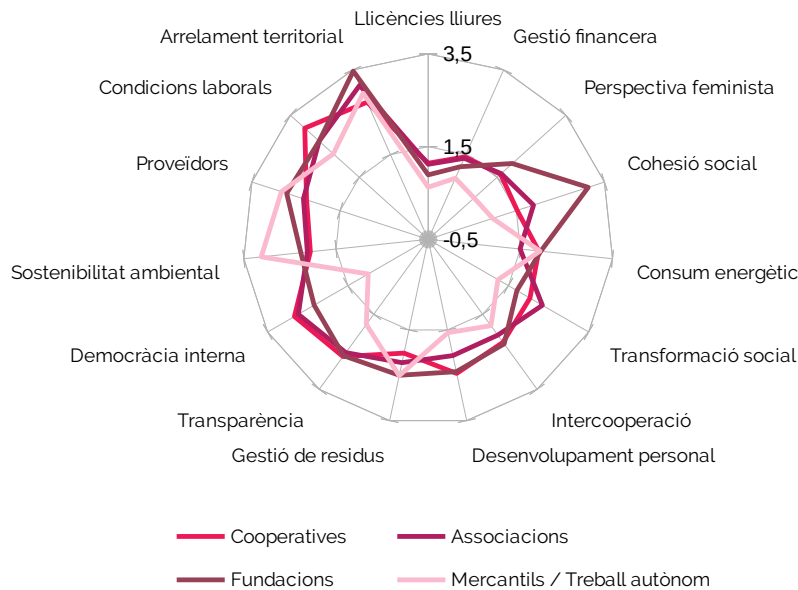
Dos aspectes destacats:

- Les iniciatives de Barcelona destaquen positivament, en relació amb la resta, per la perspectiva feminista i la democràcia interna. També, però amb menys mesura, per la cohesió social, el desenvolupament personal, les llicències lliures i la gestió financera.
- La resta de municipis catalans destaquen, en relació amb el Barcelona, per un millor assoliment els tres aspectes lligats a impacte ambiental, arrelament territorial i proveïdores.

I abans d'entrar en cada un dels criteris volem apuntar també les diferències entre formes jurídiques perquè, com hem anat repetint al llarg de l'informe, no és criteri d'entrada, però sí en condiciona les pràctiques:

Gràfic 14

Assoliment dels criteris de Pam a Pam segons les principals formes jurídiques.

D'aquests resultats n'obtenim les següents conclusions:

- Les cooperatives destaquen, per sobre la resta en condicions laborals, sobretot per la igualtat salarial que les caracteritza, i en democràcia interna. En aquest últim aspecte, però, a un nivell molt semblant al de les associacions.
- Les associacions a més de destacar per la democràcia interna sobresurten pel seu nivell d'assoliment al criteri de transformació social.
- Les fundacions sobresurten molt per sobre la resta en cohesió social, arrelament territorial i perspectiva feminista. En canvi, presenten valors més baixos en la qualitat democràtica.
- Les formes jurídiques mercantils i autònomes són les que presenten més diferències amb la resta. D'una banda, destaquen molt positivament en els tres vinculats a l'impacte ambiental, però, a la vegada queden molt lluny de la resta en un bon grapat de criteris. Sobretot en transformació social, democràcia interna, perspectiva feminista, condicions laborals, intercooperació i gestió financera.

A partir d'aquí desgranem tots aquests aspectes gràcies a les dades de 949 iniciatives de Pam a Pam²⁸ i a les 259 organitzacions que han obtingut el segell del Balanç Social l'any 2022.

²⁸ - A Pam a Pam hi ha 1.307 iniciatives però només disposem de dades específiques de cada criteri d'aquelles que han passat l'entrevista amb la versió actual del qüestionari.

2.1. La intercooperació

Si fa pocs anys, la XES era el principal –i, pràcticament, l'únic– espai des del que s'impulsava la intercooperació i la construcció de Mercat Social, el paisatge avui és el d'un ecosistema ric i divers, amb nous actors i eines rellevants. Una gran part de les organitzacions destaquen el seu compromís social a través de la seva acció d'intercooperació i de participació en els espais d'articulació de l'ESS. La intercooperació es plasma sobretot en la participació en articulacions sectorials, grups cooperatius i projectes intersectorials, mentre que els espais representatius més mencionats són la pròpia XES i les seves xarxes locals i comissions i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

Habitualment ens referim a la intercooperació des d'un sentit ampli i gradual, en què el primer estadi és el proveïment a partir de l'ESS i el foment i creació del Mercat Social. Més enllà de fomentar aquest primer estadi, però, a la XES també hem tingut un rol significatiu com a instrument per a la cooperació sociopolítica. Sense oblidar el nostre paper, i el de cada vegada més actors que estan esdevenint centrals, en el foment de la intercooperació sectorial i territorial i els múltiples processos d'intercooperació socioeconòmica que s'estan gestant al nostre país.

Diferents nivells i tipus d'intercooperació:

- Nivell 1: contractació de proveïdores del Mercat Social i l'ESS
- Nivell 2: foment i creació del Mercat Social
 - Intercooperació sociopolítica: XES, Federació de Cooperatives, etc.
 - Intercooperació socioeconòmica:
 - Sectorial / Intersectorial
 - Pols cooperatius i ecosistemes cooperatius

2.1.1. Nivell 1: Contractació de proveïdores del Mercat Social i l'ESS

Una política de compres dirigida als béns i serveis oferts per l'ESS bé es pot entendre com una forma d'intercooperació, tot i que, pel grau de vinculació que suposa, estariem parlant d'una forma d'intercooperació dèbil.

La primera dada que ens permet fer una aproximació al nivell de contractació de proveïdores és que un 65% de les iniciatives de Pam a Pam prioritza tenir com a proveïdores entitats de l'Economia Solidària.

Amb aquestes dades queda clara la voluntat d'apostar per l'ESS en la provisió de béns i serveis. Ara bé, si ho comparem amb les dades obtingudes al Balanç Social, el resultat és molt inferior. El resultat és relativament baix (4 de cada 5 euros de compres van fora de l'ESS) i es manté en la dinàmica històrica de les dades aconseguides: mai el percentatge de compres a l'ESS ha estat superior al 25%. És un repte important pendent i, probablement, un camp per a la millora per moltes organitzacions, tot i que el repte estigui sobretot en el conjunt de l'ESS: si la hipòtesi del MS és integrar cadenes de valor per reduir l'exposició al mercat capitalista, el que ens estan dient aquestes xifres és que el nivell d'integració, encara que sigui des d'un punt de vista de flux econòmic, és molt baix.

Taula 11		
Nivells de compra al Mercat Social de la XES i a l'Economia Social l'any 2021		
	Volum de compres	% sobre el total
Compres a proveïdores del Mercat Social	7.014.119,02 €	9,55 %
Compres a entitats de l'Economia Social (que no pertanyen al Mercat Social ni la XES)	7.997.924,03 €	10,89 %
Compres a l'ESS	15.012.043,05 €	20,44 %
Fora de l'ESS		79,56 %

Requadre 1

Categories sectorials en funció del grau de proveïment dins el Mercat Social.

PROVEÏMENTS TRANSVERSALS

FINANCES I ASSEGURANCES
PAPERERIA I IMPREMTA
ASSESSORIA I SERVEIS JURÍDICS
ELECTRÒNICA, INFORMÀTICA I TICS
ENERGIA

PROVEÏMENTS BASTANT HABITUALS

COMUNICACIÓ I IMATGE
MISSATGERIA, TRANSPORT I LOGÍSTICA
EDUCACIÓ I FORMACIÓ
ALIMENTACIÓ I BEGUDES
NETEJA
CONSULTORIA, RECERCA I PROJECTES

PROVEÏMENTS PUNTUALS / POC HABITUALS

SALUT I CURES
HOSTALERIA I ALLOTJAMENT
CULTURA I OCI
GESTIÓ DE RESIDUS
ELECTRODOMÈSTICS
MOBLES, PARAMENT I DECORACIÓ
INTERVENCIÓ SOCIAL
JARDINERIA I BRICOLATGE
TÈXTIL, CALÇAT I COMPLEMENTES
INDÚSTRIA I CONSTRUCCIÓ
HABITATGE I URBANISME

Codi de colors: negre=cobertura majoritària del Mercat Social; rosa: cobertura parcial del Mercat Social; gris: escassa cobertura del Mercat Social

1. Proveïments transversals amb cobertura majoritària del Mercat Social:

En aquesta categoria trobaríem les finances i les assegurances; la papereria i impremta; els serveis jurídics i d'assessoria i l'energia. Aquests sectors es caracteritzen per ser consumits per la majoria de les organitzacions i, a més, estar coberts per proveïdores del Mercat Social entre el 50% i el 100%.

2. Proveïments transversals amb cobertura parcial del Mercat Social:

En aquest cas, només hi trobaríem un sector: el de l'electrònica, informàtica i TICs, on veiem que 3 de cada 4 organitzacions hi compren, però només la meitat ho fa a través del MS. A més, les que hi compren, només un 40% ho fan completament a través de proveïdores de l'ESS.

3. Proveïments bastant habituals amb cobertura majoritària del Mercat Social:

En aquesta categoria trobem un grup important de sectors, que es caracteritzen per ser bastant habituals a les compres de les organitzacions i tenir uns graus de cobertura, per part del Mercat Social, bastant bons. Estem parlant de serveis de comunicació i imatge; missatgeria, transport i logística; educació i formació; alimentació i begudes; neteja i consultoria, recerca i projectes.

4. Proveïments puntuals o poc habituals, amb cobertura majoritària del Mercat Social

Aquí trobem totes aquelles compres que només realitzen entre el 8% i el 30% de les organitzacions, però que tenen percentatges elevats de cobertura per part d'organitzacions de l'ESS. Estem parlant de salut i cures; hostaleria i allotjaments; cultura i oci; gestió de residus; intervenció social; tèxtil, calçat i complements; i habitatge i urbanisme.

5. Proveïments puntuals o poc habituals, amb escassa cobertura del Mercat Social

Finalment, la darrera categoria defineix aquells proveïments que no són massa habituals entre les organitzacions, però que, quan s'hi acudeix, hi ha poca o nul·la presència de l'ESS. Estem parlant de electrodomèstics, mobles, parament i decoració; jardineria i bricolatge i indústria i construcció.

2.1.2. Nivell 2: foment i creació del Mercat Social

2.1.2.1. Intercooperació sociopolítica

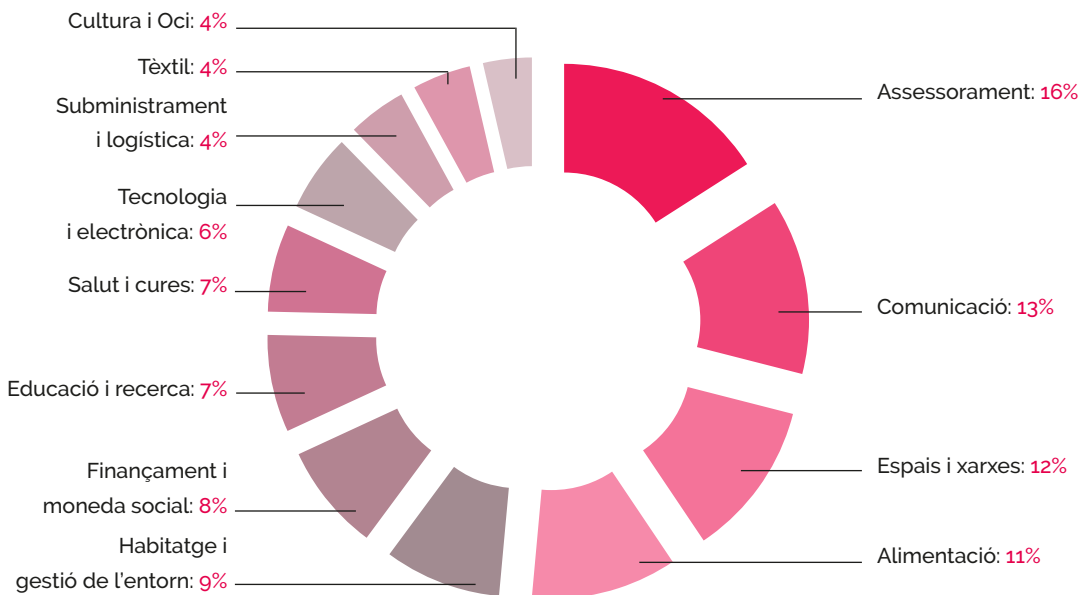
Quan parlem d'intercooperació sociopolítica fem referència a la cooperació entre organitzacions de l'ESS al voltant d'un objectiu polític o social, com per exemple aconseguir polítiques públiques favorables a l'ESS. Per analitzar-la ens centrem en les eines i articulacions promogudes des de la XES. En concret, la participació en la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC) i les xarxes territorials i en comissions executives i sectorials de la pròpia xarxa.

2.1.2.1.1. FESC

La FESC representa un punt de trobada entre projectes de l'ESS i, per tant, és una font d'intercooperació. Que és un espai de trobada queda palès, d'entrada, amb el gran nombre d'entitats exposidores, 143 a l'edició de 2022.

Gràfic 15

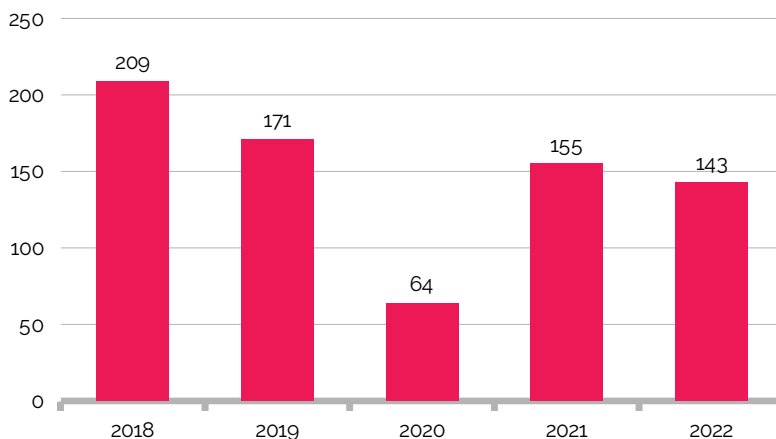
Distribució de la participació a la FESC 2022 segons el sector d'activitat.

Un nombre d'expositores, però, que ha baixat els últims anys. Especialment, l'any 2020, marcat per l'inici de la covid-19 i que va implicar que s'hagués de redefinir completament, però també els dos últims anys.

Gràfic 16

Evolució inscripció expositores a la FESC (2018 - 2022)

Un altre espai d'intercooperació que es produeix a la FESC ve derivat de les activitats dutes a terme, cada una d'elles organitzada per diverses entitats. La FESC 2022 va servir de paraigües de 20 activitats de contingut amb:

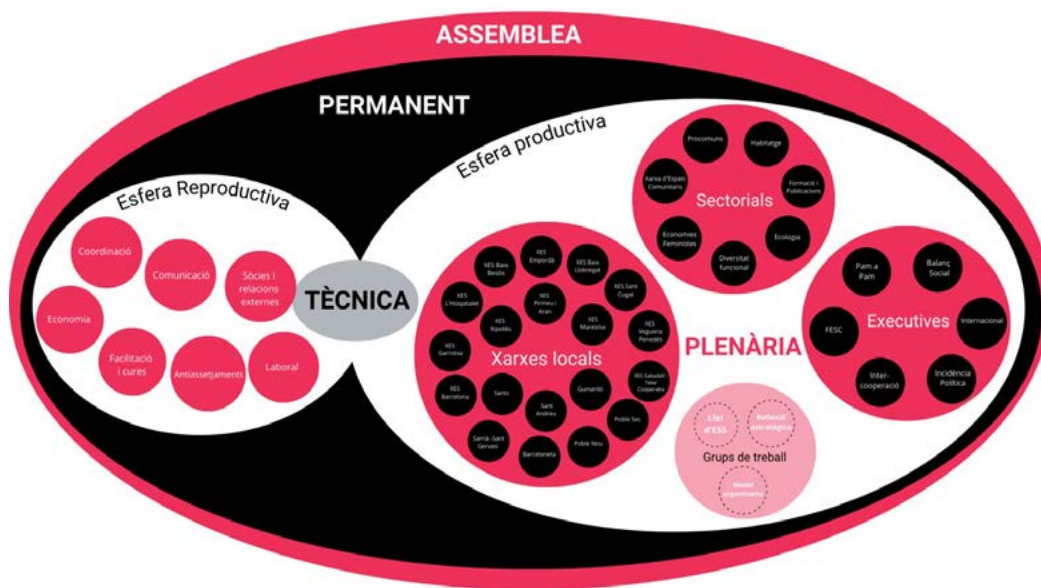
- 83 ponents
- 29 moderadores
- 580 persones de públic (29 persones de mitjana per activitat)

2.1.2.1.2. Comissions i xarxes territorials de la XES

L'organigrama de la XES, aprovat per l'Assemblea General el 2022, divideix l'estructura orgànica de la XES en dues grans àrees: l'esfera reproductiva – on es desenvolupen tasques normalment invisibles o invisibilitzades que són indispensables per al manteniment de l'entitat – i l'esfera productiva, on es desenvolupen el conjunt de treballs enfocats a produir contingut i activitats de la xarxa, amb una clara vocació d'incidència i construcció de propostes a l'esfera pública de l'entitat.

Gràfic 17

Estructura organitzativa de la XES.

El vessant productiu es desplega a través de tres grans formes organitzatives de la base social: comissions executives, comissions sectorials i xarxes locals. Més enllà de l'Assemblea General i la Permanent – l'òrgan de representació de la XES, escollit per l'Assemblea, el nou organigrama ha portat a canvis en la governança, amb un nou espai de deliberació transversal a tota la xarxa: la Plenària de Comissions i Xarxes Locals. Es tracta de l'espai principal contemplat per facilitar i promoure que tota la base social activa pugui compartir visions i accions de la XES, i per garantir la seva participació i la cohesió.

2.1.2.2. La intercooperació socioeconòmica

Aquest tipus d'intercooperació és la principal hipòtesi d'escalabilitat de l'ESS com a projecte socioeconòmic en l'esfera mercantil. Això significa que la capacitat de posar en pràctica i demostrar que un mercat diferent del capitalista és possible passa, en gran manera, per construir relacions no competitives entre els membres d'aquest mercat (especialment si operen en un mateix sector d'activitat). Fer-ho significa escalar la capacitat de cooperar més enllà dels propis equips de treball i generar xarxes de col·laboració de llarg abast, entre múltiples organitzacions.

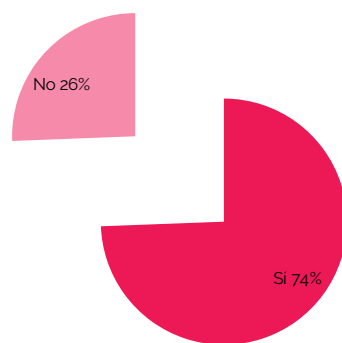
Intercooperació sectorial i intersectorial

Com a intercooperació intersectorial ens referim a aquella que es produeix entre organitzacions que operen en sectors diferents i complementaris. En aquest sentit, creiem molt significatiu que un 55% de les entitats analitzades a Pam a Pam en practiquen, ja sigui en clau territorial com vertical.

Quant a la intercooperació sectorial, veiem que un 74,4% de les organitzacions del Mercat Social s'articulen amb altres del mateix sector d'activitat.

Gràfic 18

Grau d'intercooperació sectorial al Mercat Social.

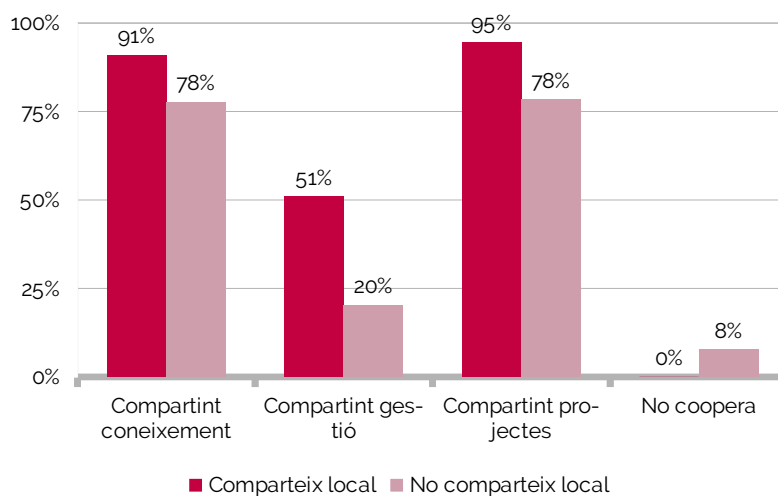
A partir de les dades de Balanç Social veiem que sobretot compartint projectes (85%) i coneixement (84%). Però també compartint gestió (33%) i local (42%).

La importància de compartir espais. Els Pols Cooperatius

Els avantatges de compartir espai de treball entre diverses organitzacions, no només del mateix sector, són moltes especialment en relació amb la capacitat de generar sinergies i projectes compartits, així com per mancomunar factors productius.

Gràfic 19

La intercooperació i la importància de compartir espai.

La creació d'espais compartits de treball és una de les grans apostes recents de l'ESS. Des d'alguns territoris s'hi estan referint com a Pols Cooperatius, com és el cas de Sant Cugat o Sabadell. Entenem els pols cooperatius com a espais de cotreball on trobar-se per iniciar projectes, consolidar-los, fomentar el consum conscient i un nou model de desenvolupament socioeconòmic a escala local amb recursos gestionats de forma cooperativa i amb l'objectiu de democratitzar, relocalitzar i diversificar l'economia.

El 2021 es va crear la Xarxa de Pols Cooperatius i d'ESS, formada per diversos pols de Catalunya que treballen conjuntament per enfortir l'Economia Social i Solidària i augmentar les dinàmiques de relació socioeconòmica arreu del territori. Comparteixen formes de funcionament (econòmica, tècnica, comunitària, ambiental, tecnològica, etc.), activitats i recursos, a més de propòsit i principis.

Aquest 2022, la comissió d'intercooperació de la XES ha engegat un procés d'identificació de les sinergies que s'han establert arreu del territori entre organitzacions de l'ESS i han generat projectes d'intercooperació diversos. Tota aquesta diversitat es mostra en el mapa d'intercooperació de Pam a Pam²⁹, on es poden consultar més d'una cinquantena de projectes d'intercooperació com xarxes locals d'economia solidària, pols cooperatius, ecosistemes cooperatius, cooperatives de segon grau, agrupacions sectorials d'ESS, empreses mancomunades...

Us fem un tastet d'aquesta diversitat amb projectes d'intercooperació diferents en els seus objectius, composició i activitat, però que comparteixen la convicció de què "juntes som més fortes":

La Insòlita, Xarxa de cooperatives feministes³⁰ : És un espai de trobada, reflexió i cures que permet a totes les associades desenvolupar eines que permetin el suport mutu i l'establiment de sinergies que sorgeixin des de la intercooperació i la col·lectivització de problemàtiques compartides. L'associació la formen 6 cooperatives amb activitat econòmica ben diferent: educació, comunicació audiovisual, restauració, urbanisme, cultura o assessorament, que comparteixen la voluntat de promoure els valors emmarcats dins l'economia feminista al conjunt de la societat i a col·lectius específics.

Les Contrabandistes³¹: és una cooperativa de serveis que aglutina els esforços, trajectòries i coneixements de sis cooperatives de cervesa artesana ubicades arreu de Catalunya que tenen l'objectiu de donar una sortida des de l'economia social i solidària i que festivals i esdeveniments culturals conscienciats tinguin una contradicció menys en els seus espais. El servei que s'ofereix és el de la infraestructura de barres, tiradors i neveres, però també una cervesa pròpia, Tribu, elaborada per les sis cerveseres que participen del projecte.

Bicihub³²: És un centre incubador d'idees, de projectes i d'aliances, encaminats a la implementació de la mobilitat sostenible amb bicicleta a través del model cooperatiu i del teixit social. Volen ser un model reproducible com equipament del món de la bicicleta i

29 - <https://pamapam.org/ca/intercooperacio/>

30 - <https://pamapam.org/ca/directori-intercoop/insolita-xarxa-cooperacio-feminista/>

31 - <https://lescontrabandistes.cat/>

32 - <https://pamapam.org/ca/directori-intercoop/bicihub/>

esdevenir paradigma d'equipament de proximitat, de barri i de ciutat, que actui a través de la bicicleta com a promotor de la mobilitat inclusiva, sostenible i de l'Economia Social i Solidària. L'Associació BicHub està formada per una vintena d'entitats que participen i impulsen el projecte.

Cura Digna. Xarxa de professionals de la salut i les cures³³: és una xarxa de professionals que volen reconèixer el valor social de les iniciatives d'Economia Social i Solidària que despleguen la seva activitat en l'àmbit de treball de la llar i les cures, perquè ofereixen un servei i una atenció humana i propera centrats en les necessitats de les persones i lliure d'afany de lucre; i alhora, generen ocupació de qualitat. Han elaborat conjuntament un catàleg de serveis de cura a domicili.

La Brostada³⁴: és una cooperativa de segon grau sense ànim de lucre que promou la sostenibilitat i la transformació social a partir del desenvolupament de l'agroecologia, la sobirania alimentària, l'economia social, solidària i feminista al municipi de Bràfim i el seu entorn. La conformen tres cooperatives de producció agroecològica que necessiten fer un salt qualitatiu per ser més resilients i eficients. I per assolir-ho, han decidit agrupar-se per a poder disposar d'un centre de dinamització rural que integrarà en un mateix espai un obrador de transformació i envasat, magatzem en sec i en fresc, sala de cotreball i botiga. A més, preveuen crear una línia de productes que ens permetrà minimitzar el malbaratament alimentari i reduir els costos de producció. A més, la missió de La Brostada no és únicament ajudar a florir els projectes que la conformen sinó fer brostar noves iniciatives i recolzar altres petits productors propers fent créixer els seus projectes gràcies al Centre.

En el món agroecològic, la intercooperació és una pràctica molt habitual que sovint es materialitza en xarxes alimentàries locals, com espais de col·laboració, suport mutu, articulació i treball conjunt entre projectes productius, projectes d'elaboració alimentària i, en moltes ocasions, altres agents socials del territori. Responen als objectius de desenvolupar circuits curts de comercialització, enfortir i augmentar la producció i consum de productes locals i/o ecològics i fomentar relacions de transparència i confiança entre els seus membres. L'**Einateca agroecològica**³⁵ és un projecte col·laboratiu, on participa la XES, que pretén donar suport a la creació d'eines col·lectives per les xarxes alimentàries locals del territori català, i on podeu trobar un directori de xarxes d'intercooperació agroalimentàries.

33 - <https://pamapam.org/ca/directori-intercoop/cura-digna-xarxa-professionals-salut-cures/>

34 - <https://presentacio.labrostada.cat>

35 - <https://einatecagroecologica.pamapam.org/directori-de-xarxes/>

2.2. L'horitzontalitat en la presa de decisions

L'ESS ha demostrat al llarg dels anys ser capaç de donar resposta als reptes econòmics, socials i ambientals que tenim com a societat, al mateix temps que genera activitat econòmica des de lògiques d'organització democràtica del treball. Per tal d'analitzar-ho ens fixem en dos aspectes que considerem bàsics: la participació activa i la transparència.

- Participació activa: vetllar perquè hi hagi una participació activa i existeixin mecanismes d'incorporació de qualsevol membre de la iniciativa als espais/òrgans de govern, incloent-hi espais d'estratègia del projecte.
 - En la base social de les organitzacions
 - En l'estructura laboral
- Transparència
 - En la presa de decisions: Les actes dels òrgans societaris (consell rector, junta, consell d'administració, patronat) i totes les decisions preses són accessibles i comprensibles per a totes les persones que formen part de la iniciativa o la base social.
 - Econòmica: La informació econòmica de l'organització és accessible i comprensible per a tots i totes les treballadores, inclosos els salaris i remuneracions.

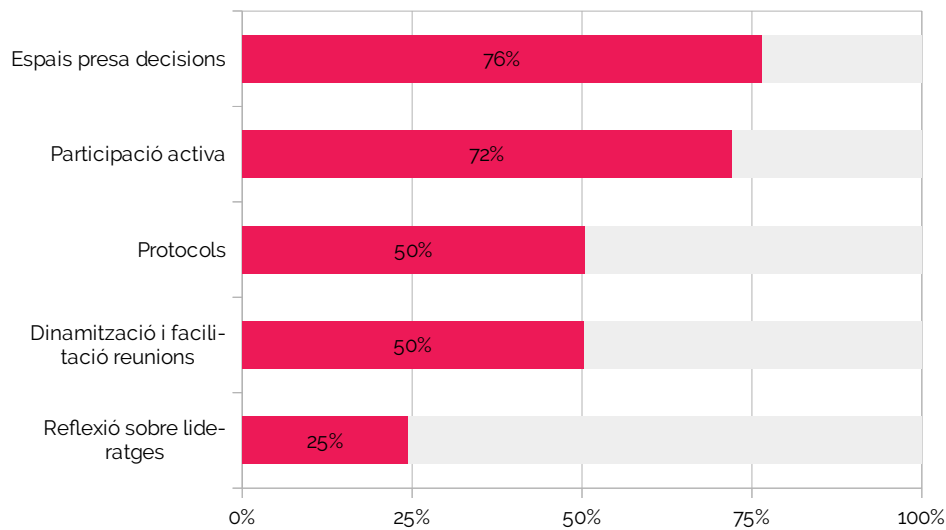
2.2.1. Participació activa dins la base social

D'entrada, veiem que un 72% de les entitats del Mercat Social promou mecanismes de participació activa i incorporació de nous membres als espais de govern, incloent-hi espais d'estratègia del projecte. Aquesta dada ja és un reflex clar que una característica que diferencia l'ESS de l'economia capitalista és la voluntat d'evitar jerarquies i de prendre les decisions de la forma més participada possible.

En la mateixa línia, el 76% de les iniciatives promouen espais periòdics de participació on es prenen decisions i s'ofereix informació suficient per garantir la qualitat i la presa de decisions i l'avaluació de la feina feta.

Gràfic 20

Mecanismes per garantir l'aprofundiment democràtic i la participació.

Si afegim a l'anàlisi la forma jurídica de l'entitat, una variable significativa any rere any en els percentatges de participació en la presa de decisions, veiem el següent:

Taula 12 Participació en l'aprovació del Pla de Gestió i Pressupost					
	Cooperatives de treball i societats laborals	Societats mercantils i treball autònom	Associacions i cooperatives de segon grau i de consum	Associacions i fundacions	Total
Percentatge respecte al nombre total de persones implicades	18 %	18 %	2 %	3 %	3 %
Percentatge respecte al nombre total de persones treballadores	42 %	23 %	257 %	2 %	67 %
Mitjana de persones que hi van participar	8	15	44	25	20

A les cooperatives de treball i societats laborals és on apareixen els percentatges més alts de participació respecte al total de la base social. Hem de tenir en compte que es tracta d'organitzacions petites i que, en termes absoluts, estem parlant d'una participació mitjana de 8 persones.

Si, en canvi, observem les organitzacions de segon grau, les associacions i les fundacions ens trobem una gran diferència entre els percentatges de participació respecte al total de la base social i respecte al conjunt de treballadores. Són uns valors que estan

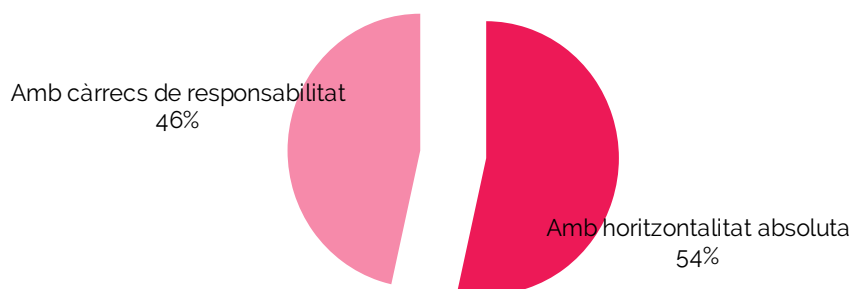
molt marcats pel gran nombre de persones que conformen la base social d'aquestes organitzacions.

2.2.2. Participació activa dins l'estructura laboral

Per posar el focus en l'estructura laboral comencem analitzant el nombre de càrrecs de coordinació o direcció dins aquesta estructura. Dada que ens aproxima el nivell d'horitzontalitat i com es prenen les decisions en l'àmbit laboral.

Gràfic 21

Distribució de les entitats en funció de la seva horitzontalitat de l'estructura laboral.

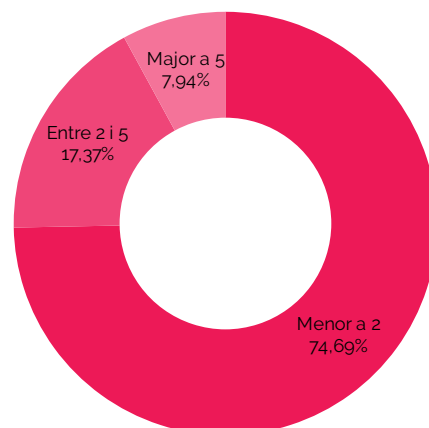
El 54% de les organitzacions no tenen càrrecs de responsabilitat o totes les treballadores ocupen aquest rol. En ambdues situacions, el resultat a efectes pràctic és el mateix; aquestes organitzacions – majoritàriament cooperatives de treball, però també associacions– es poden definir per la seva horitzontalitat absoluta, ja que la totalitat de treballadores de l'organització assumeixen responsabilitats estructurals.

En aquest punt creiem que té sentit preguntar-se si aquesta horitzontalitat en la jerarquia interna té relació amb la forquilla salarial.

D'entrada veiem que un 74% de les entitats del Mercat Social tenen una ràtio salarial menor a 2.

Gràfic 22

Distribució del valor de la forquilla salarial entre les entitats del Mercat Social

Però si ens fixem només en les organitzacions que ens indiquen que la seva estructura organitzativa és horitzontal, veiem com el 85% té una forquilla salarial menor a 2. En canvi, entre les que tenen càrrecs de responsabilitat el percentatge d'entitats amb una forquilla salarial menor a 2 baixa al 69%.

Creiem que d'aquestes dades en podem fer dues interpretacions diferents. La primera seria que una majoria d'organitzacions del Mercat Social han fet una reflexió sobre l'assumpció de tasques estructurals de forma distribuïda entre totes les treballadores i que això, a la vegada, minimitza les diferències salarials. En canvi, la segona parteix de la idea que la reflexió ha estat a la inversa i que el que ens mostren aquestes dades és que l'aposta és tenir forquilles salarials igualitàries i que això té impacte sobre l'autopercepció d'una jerarquia interna que sí que pot tenir rols de poder.

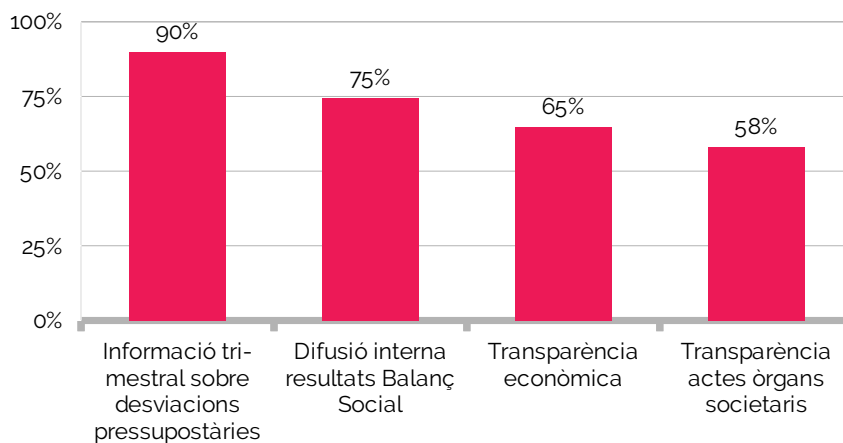
2.2.3. Transparència interna

Per acabar l'anàlisi en l'àmbit de la democràcia, ens volem fixar en els percentatges dels indicadors de transparència perquè valorem que l'ESS trenqui amb l'opacitat del sistema capitalista, on prenen les decisions de forma opaca un nombre reduït de persones, majoritàriament homes.

Els principals indicadors de transparència interna els recollim el següent gràfic

Gràfic 23

Percentatge d'acompliment dels principals indicadors de transparència

A primera vista veiem que el 65% de les organitzacions aposten perquè tota la informació econòmica sigui accessible internament. Això inclou salaris i remuneracions.

A més, un 58% també faciliten que les actes dels òrgans societaris i totes les decisions són accessibles per a totes les persones que formen part de la iniciativa.

Un altre factor de transparència interna que valorem és precisament la difusió dels resultats del Balanç Social, que van més enllà de la transparència econòmica. Considerem important la difusió d'aquests resultats en l'àmbit intern perquè representen els valors, pràctiques i resultats de l'entitat i són bàsics de cara la presa de decisions. En aquest sentit, el 75% de les entitats el difonen a escala interna.

2.3. El gènere i la perspectiva feminista

A l'hora d'avaluar qüestions de gènere i de perspectiva feminista dins d'una organització, la informació que ens aporten els indicadors quantitatius de Balanç Social i Pam es complementen. La informació de Balanç Social ens permet obtenir, sobretot, una visió quantitativa de com cada gènere ocupa els diferents espais interns de les organitzacions i dels aspectes més formals com plans d'igualtat o protocols contra l'assetjament sexual o per raó de gènere. En canvi, Pam a Pam aporta una visió qualitativa sobre si es revaloren les tasques de cura (cura de l'espai, de les persones, la presa d'actes, etc.) i si estan repartides equitativament, si s'han analitzat les dinàmiques de gènere i poder i existeix un repartiment equitatiu de rols sovint masculinitzats (visibilitat pública, participació en espais de presa de decisió i lideratge, ...), si existeix un espai de referència per abordar temes de gènere, i finalment si el feminisme travessa de manera integral totes les esferes de la iniciativa i forma part de l'objectiu de l'activitat econòmica d'aquesta.

2.3.1. Participació als diferents espais de l'organització

Comencem l'anàlisi per la part de participació en els diferents espais de les organitzacions diferenciant-los entre la base social i l'estructura laboral.

Taula 13		
Proporció de dones en la base social i l'estructura laboral de les entitats		
Base social	Dones que formen la base social	46 %
	Dones amb càrrecs societaris /polítics	50 %
Estructura laboral	Dones treballadores	67 %
	Dones amb càrrecs de responsabilitat en l'estructura laboral	59 %

Aquestes dades ja ens assenyalen una primera idea que venim obtenint any rere any. Les dones són majoria en l'estructura laboral i executiva de les entitats, però no en la base social, on es prenen les decisions estratègiques i polítiques.

Estructura laboral

Si posem el focus en l'estructura laboral/executiva, creiem que hi ha tres aspectes rellevants. El primer, el 67% de les treballadores de les organitzacions del Mercat Social són dones. El fet que hi hagi una majoria de dones en l'àmbit laboral no és un cas aïllat al llarg del temps sinó que manté la tendència, i podem afirmar que és una tendència de les organitzacions del Mercat Social, en totes les formes jurídiques. El segon, que els percentatges de dones treballadores són significativament superiors als percentatges en la base social. I el tercer aspecte rellevant és que aquest percentatge disminueix quan analitzem els càrrecs de responsabilitat en l'estructura executiva.

Ara bé, necessitem anar més enllà aprofundint l'anàlisi a través dels sectors per percebre quins sectors estan més feminitzats i quins més masculinitzats i si hi ha diferències en la presència de dones a l'hora d'ocupar càrrecs de responsabilitat.

Taula 14**Proporció de dones en la base social i l'estructura laboral de les entitats**

	Nre. de dones treballadores	% dones treballadores	% dones en càrrecs de responsabilitat	Punts percentuals de diferència
Salut i Cures	9.325	73 %	71 %	-2,23 %
Educació i Recerca	2.282	67 %	66 %	-0,18 %
Cultura i Oci	846	65 %	50 %	-14,92 %
Alimentació	632	47 %	49 %	2,10 %
Assessorament	545	69 %	63 %	-5,87 %
Tèxtil	499	58 %	67 %	8,86 %
Espais i xarxes	279	59 %	59 %	-0,20 %
Habitatge i gestió de l'entorn	257	50 %	45 %	-5,27 %
Restauració i hosteleria	213	58 %	57 %	-0,56 %
Producció i/o venda d'altres productes manufacturats	197	56 %	52 %	-3,86 %
Logística	162	42 %	54 %	11,77 %
Comunicació	151	55 %	61 %	6,65 %
Subministraments	86	46 %	42 %	-4,57 %
Finançament i Moneda Social	83	56 %	51 %	-4,76 %
Tecnologia i electrònica	62	33 %	21 %	-12,75 %
Total	15.619	67 %	59 %	-7,53 %

La taula anterior ens permet establir sectors amb una clara feminització del treball: salut i cures, educació i recerca, assessorament i cultura i oci. Uns sectors, però, on majoritàriament no es manté la proporció de dones quan analitzem els nivells de presència en els càrrecs de responsabilitat. En aquest sentit, dos sectors destaquen negativament per sobre la resta: cultura i oci i tecnologia i electrònica. En els dos casos la diferència entre el pes de les dones als càrrecs de responsabilitat i en l'estructura laboral és superior als 10 punts percentuals.

Més enllà de l'ocupació dels espais valorem, també, que es prenguin mesures organitzatives per fer front a les desigualtats de gènere, com el fet de revalorar les tasques de cures (cura de l'espai, cura de les persones, del col·lectiu, prendre actes, etc) i d'analitzar les dinàmiques de gènere i poder per tal que existeixi un repartiment equitatiu de les tasques de representació i de decisió.

Taula 15
Percentatge d'entitats que han pres mesures organitzatives per fer front a les desigualtats de gènere

Revalorització de les tasques de cura	43,98 %
Anàlisi dinàmiques de gènere	35,81 %

2.3.2. Retribucions

Un aspecte clau que creiem és imprescindible analitzar en clau de gènere és la retribució salarial i les diferències que es produeixen. Per fer-ho, el Balanç Social ens permet fer-ho des de dues perspectives que, tot i que no tinguin en compte les diferents categories professionals que puguin existir en les diferents organitzacions, ens permeten obtenir informació suficient per fer una bona aproximació. La primera analitzant les retribucions màximes i mínimes, en euros brut per hora treballada, que posen cada una de les organitzacions.

Taula 16
Retribucions brutes màximes i mínimes en €/h segons gènere³⁶

	Dones	homes
Retribució més alta mitjana	19,2	17,5
Retribució més baixa mitjana	11,5	10,7

D'entrada, veiem com les dones tenen una retribució màxima que és superior a la dels homes, mentre que la retribució mínima és pràcticament igual. Aquestes diferències salarials es poden explicar per dues de les característiques que veiem abans. Si les dones tenen més presència en els càrrecs de responsabilitat laboral que els homes (59% vs 41%) no és d'estranyar que també tinguin unes retribucions màximes més altes. A més, el sector de salut i cures no només és un sector amb un gran nombre de dones en valor absolut i relatiu sinó que any rere any veiem com té una retribució mitjana molt elevada en comparació de la resta.

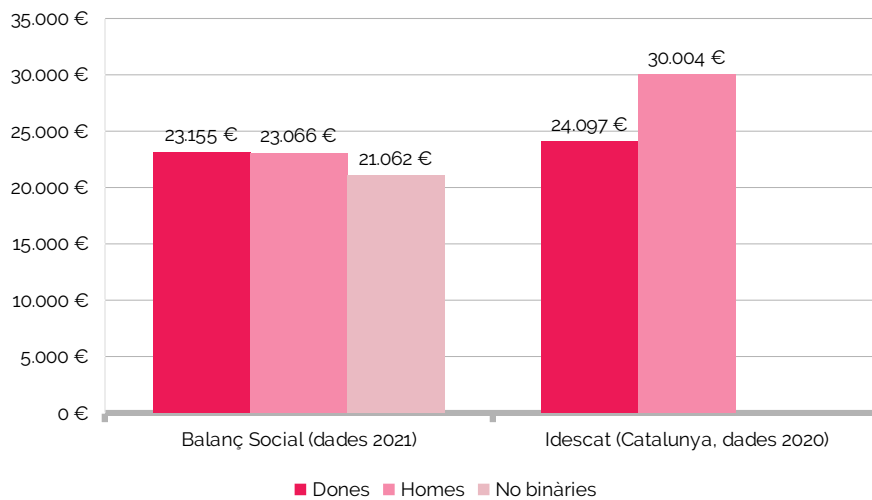
Una altra aproximació a aquest fet és a partir dels imports mitjans destinats en salaris en funció del gènere. Això ens permet, d'una banda, comparar-ho amb dades globals de l'economia catalana³⁷ i de l'altra obtenir l'indicador de bretxa salarial.

36 - No mostrem les dades obtingudes dels gèneres no binaris perquè estadísticament tenim molt pocs valors i creiem que no són representatius.

37 - Per tal de comparar el valor obtingut en aquest informe amb el conjunt de Catalunya utilitzem les retribucions mitjanes anuals publicades a l'Idescat l'any 2020. Es poden consultar a: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10401&t=202000>

Gràfic 24

Retribució mitjana anual segons gènere

Com dèiem, les dones perceben major salari que la resta de gèneres. En concret, 23.154€ bruts anuals. Comparant-ho amb el conjunt de Catalunya, aquest és un valor lleugerament superior al conjunt de dones catalanes. On hi ha la principal diferència, però, és en el gènere masculí, on al conjunt de Catalunya es perceben de mitjana uns 7.000€ bruts anuals més.

Les dades anteriors ens permeten obtenir quasi automàticament la bretxa salarial de gènere. Analitzant les 259 organitzacions que han fet el Balanç Social les dones cobren pràcticament igual que els homes – un 0,38% més - un valor molt allunyat del que trobem al conjunt de l'economia, on els homes cobren pràcticament un 20% més³⁸.

2.3.3. Comunicació inclusiva, plans d'igualtat i protocols contra l'assetjament

No volem acabar l'anàlisi de la perspectiva feminista sense ressaltar la importància que li donem al fet que hi hagi una comunicació inclusiva i que es formalitzin plans d'igualtat i protocols contra l'assetjament sexual i per raó de gènere.

Comunicació inclusiva

D'entrada, fem nostra la definició de comunicació inclusiva com fan des de l'Apòstrof³⁹ i que diu que és «aquella forma d'ús del text i de la imatge que busca que tots els grups humans se sentin igualment representats i que aquesta representació sigui digna». A partir d'aquesta definició valorem que les entitats siguin inclusives en les diferents formes amb què es comuniquen, sigui a nivell oral, escrit o a través d'imatge.

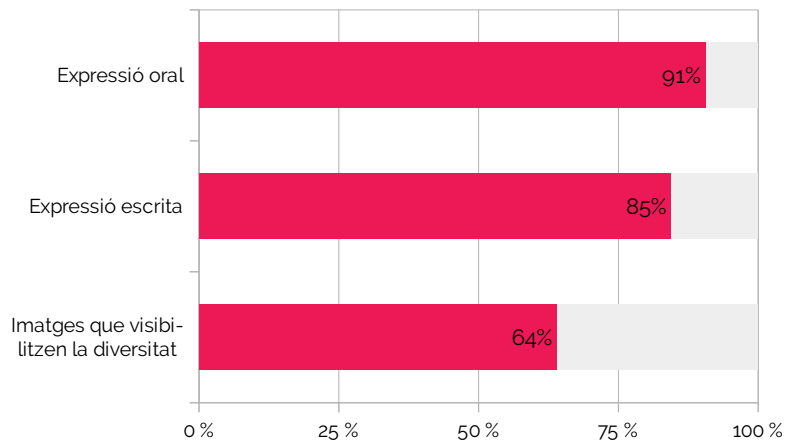
38 - Una vegada més, preferim no treure conclusions de les poques dades que tenim de persones no binàries.

39 - Definició extreta de la guia «Català inclusiu i natural» de la cooperativa l'Apòstrof. Es pot trobar consultar a: <https://apostrof.coop/catala-inclusiu.pdf>

En aquest sentit, obtenim que l'expressió oral i escrita inclusiva estan majoritàriament incorporada en el dia a dia (el 91% i el 85% les utilitzen, respectivament) i en menor mesura es té en compte quan s'utilitzen imatges.

Gràfic 25

Percentatge d'entitats que es comuniquen de forma inclusiva, segons tipus de comunicació.

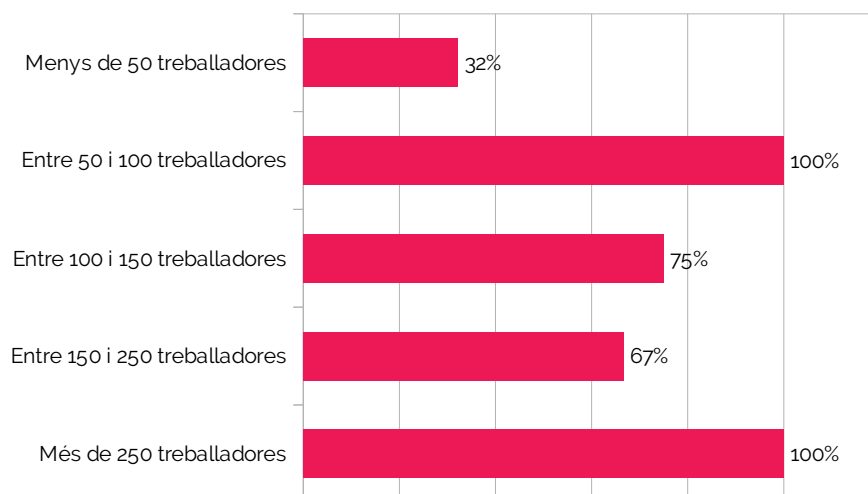

Plans d'igualtat

L'1 de març de 2019 es va aprovar el Reial Decret – Llei 6/2019 de mesures urgents per la garantia de la igualtat de tracte i oportunitats en l'ocupació. Aquest decret determina un període de transició de fins a tres anys perquè totes les empreses de més de 50 treballadores tinguin un pla d'igualtat vigent¹. Tot i que la majoria d'organitzacions del Mercat Social estan per sota d'aquests trams perquè tenen menys de 50 treballadores (un 82%) és interessant analitzar quina era la situació l'any 2021, quan acaba el període de transició.

Gràfic 26

Disposició d'un pla d'igualtat vigent segons nombre de treballadores.

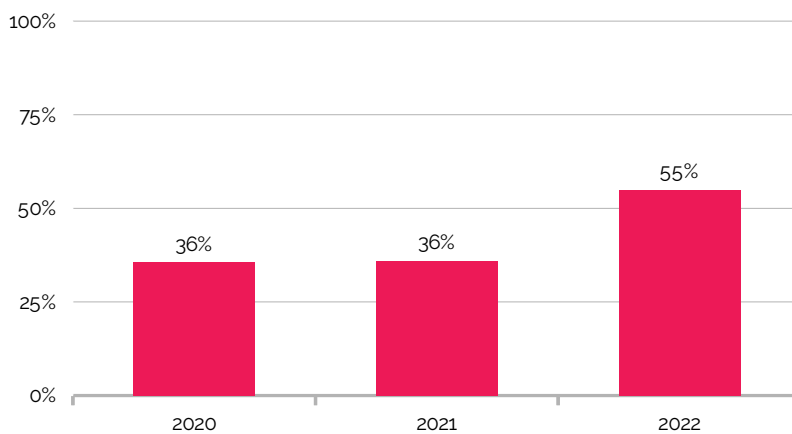
D'aquestes dades hem de destacar que bona part de les entitats que estan sotmeses en aquest període de transició ja tenen el pla d'igualtat vigent. I més enllà d'això, que un 32% de les entitats que no ho tenen com a obligatori igualment l'han implantat.

Protocols contra l'assetjament sexual o per raó de gènere

Quant als protocols contra l'assetjament sexual o per raó de gènere, veiem que un 55% de les entitats tenien formalitzat un protocol per a la prevenció i abordatge de l'assetjament sexual, per raó de sexe, d'identitat de gènere o de preferència sexual. Fa un any aquest valor era d'un 36%. El fet que hagi entrat en vigor el protocol davant d'assetjaments de la XES⁴⁰ creiem que està servint com a referència perquè aquest percentatge vagi creixent i cada vegada més entitats treballin en favor de la prevenció de violències masclistes incorporant un protocol i desenvolupant les accions necessàries de prevenció, detecció i abordatge.

Gràfic 27

Disposició d'un pla d'igualtat vigent segons nombre de treballadores

40 - Es pot consultar el protocol i adherir-s'hi al web <https://xes.cat/protocol-davant-dassetjaments/>

2.4. El compromís ambiental

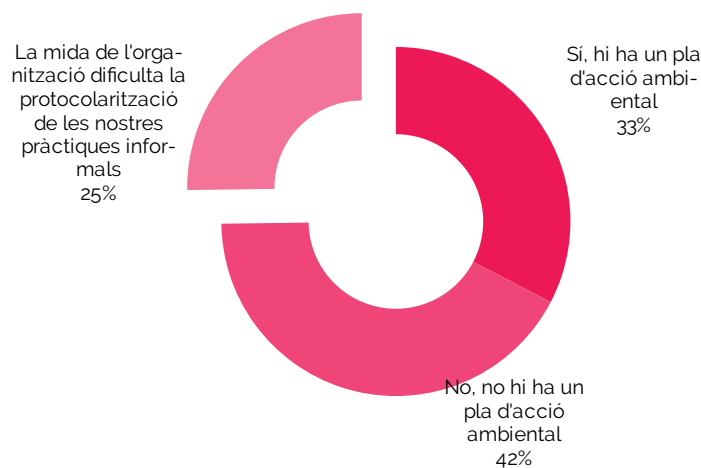
No s'entendria l'economia solidària sense una profunda consciència dels límits ambientals que envolten l'activitat econòmica i a la qual les empreses i la societat en conjunt s'han d'adaptar per funcionar de manera sostenible a llarg termini. És veritat que sovint hi ha dinàmiques ambientals globals, com el canvi climàtic, que sobrepassen la capacitat d'acció de les organitzacions, però si l'economia solidària s'ha d'erigir en un sector econòmic alternatiu ha de mostrar que es poden respectar els límits del planeta i ser viables econòmicament.

En aquest sentit, és clau que les organitzacions identifiquin els vectors ambientals més rellevants relacionats amb la seva activitat, que els incorporin al funcionament i a la presa de decisions estratègiques, i que internalitzin així una visió de llarg termini basada en l'equitat ambiental, global i intergeneracional.

Idealment, aquesta identificació hauria de passar per establir una política o pla d'acció ambiental, l'eina que creiem ideal perquè les organitzin les diferents mesures que tenen a l'abast per reduir l'impacte ambiental i caminar cap a la transició ecològica. A la pràctica, però, veiem que només un 33% de les organitzacions que han fet el Balanç Social aposten per aquesta planificació. I en part, no ho fa condicionada per la dificultat de protocolaritzar les pràctiques en entitats petites.

Gràfic 28

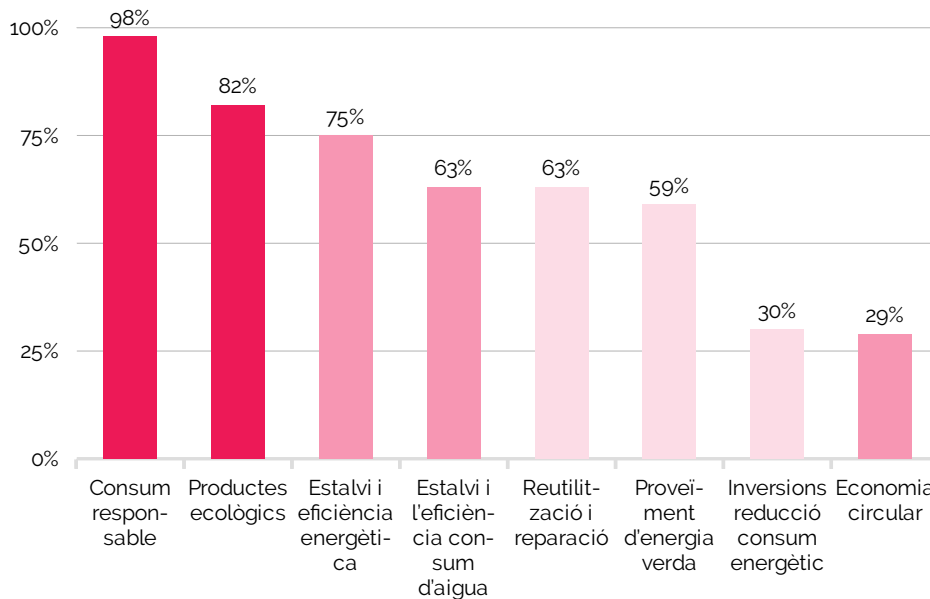
Grau de planificació ambiental a les organitzacions que fan el Balanç Social

Ara bé, que estratègicament no s'estiguin acabant d'incorporar els vectors ambientals no vol dir que a nivell pràctic del dia a dia no s'estigui fent. De fet, com mostràvem a l'inici del segon apartat, la sostenibilitat ambiental és el quart criteri amb més acompliment a Pam a Pam (2,40 sobre 5) i això és així gràcies a que les entitats tenen molt interioritzats els criteris ambientals i de consum responsable en el seu dia a dia. D'entrada ho veiem amb el fet que la pràctica totalitat (el 99%) té en compte criteris ambientals a l'hora d'organitzar esdeveniments però, a més, amb el conjunt de pràctiques següents:

Gràfic 29

Pràctiques ambientals de les organitzacions del Mercat Social

Codi de colors: magenta: criteris de consum i de proveïment; rosa fosc: energia i aigua; rosa clar: gestió de residus.

Queda clar que les pràctiques vinculades al consum i al proveïment són les més generalitzades. El 98% incorpora criteris de consum responsable a l'hora d'adquirir productes⁴¹ i el 82% de les iniciatives prioritzen productes ecològics en els seus proveïments (tant sigui perquè comercialitzen producte ecològics, com perquè usen producte ecològic per a la neteja...).

Posteriorment, trobem aspectes vinculats a l'aigua i l'energia. Tot i que les pràctiques d'estalvi i eficiència energètica estan incorporades de forma bastant significativa, veiem que a l'hora de proveir-se d'energia verda poc més de la meitat (59%) de les iniciatives empen energia verda. A més, només el 40% ho fa amb empreses cooperatives de l'ESS. Considerem que són percentatges significativament baixos, en que poden venir influïts per les iniciatives que no poden decidir de quina energia es proveeixen. Vinculats a aquests aspectes, veiem que el 30% de les iniciatives ha dut a terme inversions d'algun tipus per tal de reduir el consum energètic.

Quant a la gestió de residus, les dades són semblants a les obtingudes per l'energia: un 63% aposten per la reutilització de materials o la reparació quan s'espatllen. I un 29% de les iniciatives té alguna pràctica d'economia circular (utilitzar com a matèria primera el que per a uns altres és un residu, o gestionar els propis residus de manera que siguin aprofitables per un tercer).

Per acabar, cal afegir que 63% de les iniciatives duen a terme alguna mesura per a la reducció de la petjada ecològica de l'entitat, en la majoria dels casos té a veure amb una reflexió sobre la mobilitat i la prioritjació del transport públic o la bicicleta si és possible.

41 - En farem més èmfasi a l'apartat 2.5 Compromís social

2.5. El compromís social

A l'hora de plasmar el compromís social de les organitzacions, els aspectes que habitualment analitzem passen per l'acció solidària a través de l'activitat socioempresarial. Això es tradueix, d'entrada, en dos grans aspectes: el primer, la política de compres responsable i l'ús de les finances ètiques i solidàries; i el segon, el foment de la diversitat en el si de les organitzacions. A més, l'ESS té com dos dels seus pilars vinculats al compromís social, l'arrelament territorial, la implicació comunitària i l'acció sociopolítica. Tot plegat ho repassen en els següents punts.

2.5.1. La política de compres i l'ús de finances ètiques i solidàries

En apartats anteriors hem fet referència en quines compres es fan dins del Mercat Social i l'ESS i si la política de compres i proveïments incorpora criteris ambientals. Més enllà d'això, volem saber quins són els criteris que utilitzen les entitats del Mercat Social en l'elecció de les seves proveïdores.

Taula 17

Criteris que utilitzen les entitats del Mercat Social per escollir proveïdores

Consum i/o distribució béns i serveis locals	87,85 %
Treball digne en la cadena de producció	67,41 %
Pertànyer a l'ESS	65,39 %

I de fet, en alguns casos es va més enllà. Un 41% de les iniciatives tenen un compromís de corresponsabilitat amb les proveïdores i promouen canals de diàleg a l'hora d'establir les condicions d'intercanvi i un 28% ofereixen materials de sensibilització i fan incidència política per enfortir les economies locals i promoure el comerç just.

Més enllà de les compres, considerem que la cerca de finançament i d'operativa bancària fora de la banca capitalista es tracta d'una de les baules més importants de la creació de mercat social i més quan és un dels sectors més rellevants econòmicament i políticament.

Per fer aquesta anàlisi, diferenciem dos tipus d'entitats financeres. Per un costat, tenim les finances ètiques i solidàries, caracteritzades per la inclusió de criteris ètics a l'hora de valorar la concessió de finançament a les organitzacions que el sol·liciten, de manera que garanteixen que els seus recursos només s'inverteixen en projectes amb impacte social i ambiental positiu. En aquest subconjunt, hi trobaríem Coop57, Fiare Banca Ètica, Triodos Bank i Oikocredit. D'altra banda, també hem inclòs les finances cooperatives, per incorporar aquelles entitats financeres que, si bé no garanteixen que tots els seus recursos es dediquen a inversions amb impacte positiu, tenen una estructura interna cooperativa. Els casos més coneguts serien la Caixa d'Enginyers o la Caixa de Guissona (entenem que Coop57 i Fiare també són cooperatives, però, en el seu cas, preval la seva condició de finança ètica).

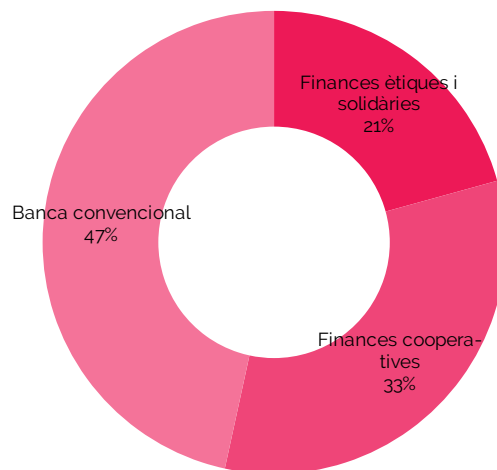
Per fer-nos un primer dibuix, observem que menys de la meitat (45%) de les organitzacions del mercat social utilitzen finances ètiques i solidàries per gestionar part dels seus recursos i transaccions econòmiques. Això és deu en part a que algunes no s'ho

han plantejat, però moltes d'altres argumenten la necessitat de disposar d'una oficina a prop per a fer tràmits. De fet, veiem que el 33% opten majoritàriament per una banca cooperativa a falta de trobar l'operativa que necessiten en les entitats de finances ètiques i solidàries.

Per complementar l'anàlisi, les dades de Balanç Social ens permet analitzar la distribució dels recursos financers dipositats segons tipologia de banca.

Gràfic 30

Distribució dels dipòsits segons tipologia d'entitat de finançament

2.5.2. Diversitat i cohesió social

Considerem que l'ESS ha de ser un espai inclusiu, que superi les exclusions i discriminacions que es donen en el sistema capitalista, ja siguin aquestes de l'índole que sigui: raça, cultura, orientació sexual, diversitat funcional, etc. En aquest sentit, però, la primera dada que podem aportar és que només el 35% de les entitats del Mercat Social apliquen accions positives per fomentar la diversitat a dins la pròpia entitat, sent la selecció i contractació de persones treballadores on es posa l'èmfasi. A més, un 56% de les entitats vetllen perquè la participació en les activitats que organitzen sigui inclusiva, sobretot tenint en compte l'accessibilitat i un 49% treballa amb col·lectius que estan específicament organitzats per revertir les exclusions que provoca el sistema capitalista, fomentant la visibilització de la seva situació i procurant donar resposta a les seves necessitats.

Més enllà d'aquestes dades generals, volem analitzar i visualitzar 3 aspectes. El primer, el nivell d'inserció sociolaboral, el segon, la presència de treballadores extracomunitàries i racialitzades i el tercer, la participació de treballadores amb discapacitat/diversitat funcional.

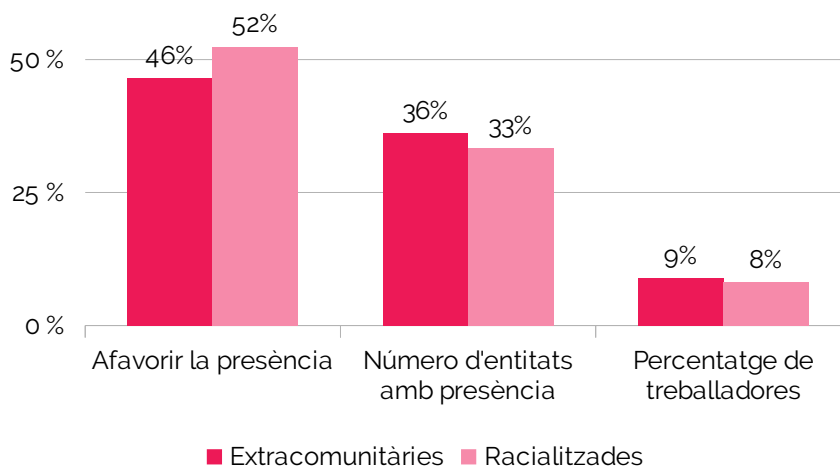
Primer, cal destacar que l'ESS és bon espai per poder realitzar inserció sociolaboral. Una de les vies per superar aquestes exclusions la trobem sobretot a les entitats del Tercer Sector Social, les que majoritàriament es dediquen a la inserció sociolaboral (un

12% de les entitats del Mercat Social tenen aquesta finalitat) o a l'atenció de col·lectius vulnerabilitzats (en aquest cas, un 5% de les entitats del Mercat Social). El pes d'aquestes entitats es veu reflectit, sobretot, en el nombre de persones treballadores amb risc d'exclusió social de les entitats que han fet el Balanç Social. En general es tracta d'entitats amb un nombre de treballadores molt superior al perfil majoritari del Mercat Social i això fa que ens trobem que el 28% de les treballadores de les entitats que fan el Balanç Social siguin treballadores en risc d'exclusió social.

En segon lloc, posem el focus en la presència de treballadores extracomunitàries i racialitzades, un dels aspectes principals que destaquem any rere any on l'ESS té més per millorar. I enguany no és diferent. Les dades ens continuen mostrant diferències entre el "discurs" i les pràctiques. A la vora del 50% de les entitats afirmen que tenen la "voluntat" d'afavorir la presència de treballadores extracomunitàries o racialitzades. Ara bé, a la pràctica només un 36% de les entitats tenen treballadores extracomunitàries i un 33% treballadores racialitzades. Uns percentatges que baixen al 8% si calculem quin és el pes d'aquests dos col·lectius entre el total de persones treballadores. Tot i les diferències entre la pràctica i el discurs que percebem en aquestes dades hem d'apuntar que aquestes diferències s'estan reduint els últims anys i que des de 2019 el nombre d'entitats amb persones extracomunitàries i racialitzades en els seus equips ha anat pujant a poc a poc.

Gràfic 31

Presència de treballadores extracomunitàries i racialitzades

I, per acabar, ens focalitzem en el nombre de treballadores amb discapacitat/diversitat funcional i veiem fonamentalment dues coses. La primera és que, una vegada més, observem que gràcies a les entitats que es dediquen a la inserció sociolaboral en determinats sectors el nombre de treballadores amb discapacitat/diversitat funcional és molt significativa. En la majoria dels altres sectors, però, el percentatge de persones amb discapacitat/diversitat funcional es queda entre el 0% i el 2%. Els sectors cultural, d'habitatge, comunicació, logística i restauració i hostaleria destaquen per l'escàs percentatge d'entitats amb com a mínim una treballadora amb discapacitat/diversitat funcional.

Taula 18
Presència de persones amb discapacitat / diversitat funcional a les estructures laborals del Mercat Social per sectors d'activitat

	% de treballadores amb discapacitat / diversitat funcional	% entitats amb com a mínim una treballadora amb discapacitat / diversitat funcional
Producció i/o venda d'altres productes manufacturats	68 %	50 %
Salut i Cures	23 %	53 %
Educació i Recerca	20 %	22 %
Assessorament	19 %	24 %
Finançament i Moneda Social	3 %	13 %
Alimentació	2 %	13 %
Tèxtil	2 %	33 %
Tecnologia i electrònica	2 %	17 %
Espais i xarxes	2 %	25 %
Subministraments	1 %	25 %
Comunicació	1 %	5 %
Cultura i Oci	1 %	5 %
Habitatge i gestió de l'entorn	0 %	0 %
Logística	0 %	0 %
Restauració i hosteleria	0 %	0 %

2.5.3. L'arrelament territorial i la participació en activitats comunitàries

Una de les principals característiques de l'ESS és que no és una economia especulativa sinó que està arrelada al territori. Tant és així que l'arrelament territorial és el criteri amb major compliment al qüestionari de Pam a Pam. Aquest fet es tradueix en diversos indicadors. D'una banda, veiem com el 78% de les entitats del Mercat Social participa en espais o xarxes comunitàries per contribuir al teixit associatiu. A partir de la vinculació amb altres agents del territori, la participació passa, sobretot, per participar en campanyes i reivindicacions (58%), però també per vincular-se en activitats lligades a la Festa Major o al calendari popular.

Taula 19
Freqüència de participació en activitats comunitàries

Iniciatives amb altres agents del territori	78 %
Campanyes i reivindicacions	58 %
Alguna Festa Major	29 %
Calendari popular	16 %

A més veiem que un 71% de les entitats ha tingut participació activa en algun dels aspectes que vinculem a les economies comunitàries, formes collectives de resolució de necessitats socioeconòmiques basades en l'autogestió i la implicació en un projecte comú i col·lectiu. Un exemple és, com anem destacant des del 2020, que un 28% de les entitats han participat en xarxes comunitàries de suport mutu. Un percentatge, però, que ha baixat 8 punts respecte a l'any anterior.

Taula 20

Participació de les entitats de l'ESS en economies comunitàries

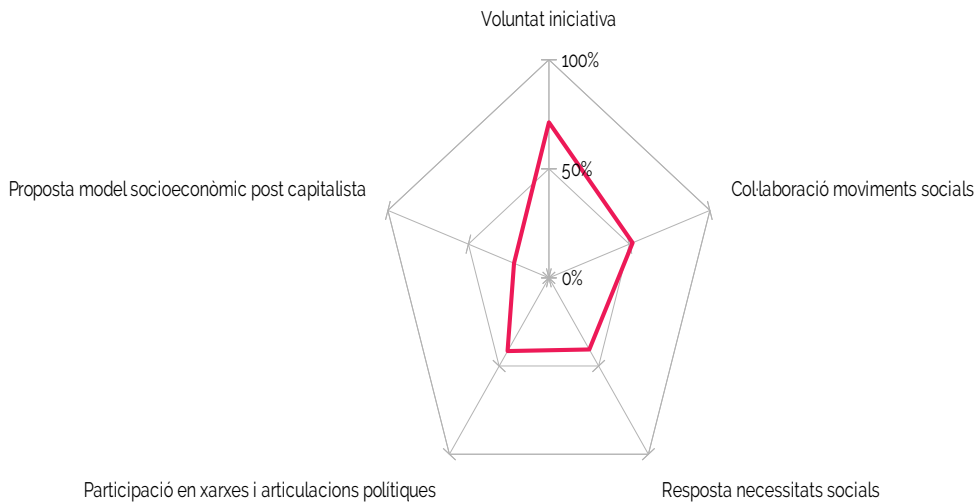
Grups i cooperatives de consum agroecològic	35,52 %
Xarxes comunitàries de suport mutu	28,96 %
Xarxes de resposta a l'emergència habitacional (per exemple, sindicats de barri)	23,94 %
Banc del temps i / o xarxes d'intercanvi	20,46 %
Iniciatives de cures compartides (per exemple, espais de criança)	16,22 %
Bancs de recursos comunitaris	11,20 %

2.5.4. Acció sociopolítica i de sensibilització

El vessant sociopolítica de les organitzacions és un dels aspectes que defineix l'ESS, especialment vinculada a la participació en espais d'articulació i moviments socials, on destaquen el moviment ecologista, el de la lluita per l'habitatge o l'agroecològic; a l'adhesió o impuls de campanyes d'incidència i accions de sensibilització; i la participació en espais compartits amb l'administració per incidir en les polítiques públiques.

En aquest aspecte d'entrada veiem que el 2021 un 74% de les organitzacions van participar en campanyes i/o articulacions polítiques per a la transformació social que tenien com a objectiu la incidència política. Pràcticament dues de cada tres es van adherir i fer difusió a campanyes i, a més, la meitat en van impulsar o participar activament.

A més del seu caràcter sociopolític, l'ESS té una mirada anticapitalista que treballa per contribuir a erradicar les injustícies inherents al sistema dominant i a la vegada que per la construcció d'alternatives.

Gràfic 32**Nivell d'acompliment dels criteris de transformació social**

Això no només es tradueix en la participació d'articulacions polítiques que ara començàvem i que podem reafirmar amb les dades d'articulació en xarxes o d'altres col·lectius per a incidir políticament. També ho veiem plasmat en una voluntat de transformació social explícita, en la relació amb moviments socials, en el fet de treballar per donar resposta a necessitats socials o, fins i tot, propostes específiques de model postcapitalista. En aquest cas veiem que un 71% de les iniciatives de Pam a Pam expliciten d'alguna manera (web, a l'espai físic, en documents...) la voluntat transformadora de la seva organització.

2.6. El benestar laboral

La preocupació per les condicions de treball i pel benestar de les persones treballadores és un dels grans pilars de l'ESS. Resulta fonamental que les treballadores s'apoderin als seus llocs de treball, i que la seva condició laboral no se circumscriu només a la legislació vigent, en un moment que, a més, la desregulació converteix la protecció laboral i els llocs de treball en una cosa molt precària. S'ha d'anar més enllà. Les organitzacions de l'economia solidària són referents en demostrar que pot haver-hi formes de funcionar diferents, que permetin la conciliació de la vida laboral amb la familiar i personal, que assegurin l'estabilitat laboral basant-se en pràctiques de repartiment del treball, que creïn entorns humans on donar-se suport, sentir-se acompanyades i afrontar conflictes amb democràcia i cuidant les persones, i que donin autonomia a les treballadores perquè se sentin realitzades a la feina. Quan parlem de benestar laboral, ens referim a la suma de tots aquests elements, els quals garanteixen una experiència de benestar en l'entorn de treball. A més, una organització amb un entorn laboral sa i motivat serà sempre més productiva, creativa i eficient.

Procedimentalment, en aquest apartat hi ha una diferència significativa respecte als anteriors. No només utilitzem com a dades per a l'anàlisi les respostes o valoracions de les entitats sinó que, com ja hem fet els darrers anys, hem emprat enquestes de valoració de la qualitat laboral destinades a les persones treballadores. Comencem, però, per les dades que ens proporcionen les entitats.

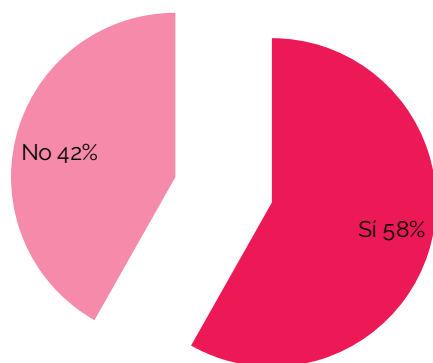
2.6.1 La visió de les entitats

Volem destacar que el blocs vinculats al benestar laboral són dels que tenen major acompliment a Pam a Pam i això és a causa del fet que, com comentàvem, una de les característiques principals de l'ESS és la voluntat de generar una economia que posi les persones en el centre.

Considerem condicions laborals dignes aquells contractes que són estables, amb jornades laborals coherents amb el volum de tasques i que ofereixen un salari superior al recollit al conveni de referència. En aquest veiem com més la meitat d'organitzacions han definit millores respecte al que estableix el conveni de referència.

Gràfic 33

Entitats amb millores conveni d'aplicació

A més, també valorem que pràcticament amb el mateix percentatge, hi hagi iniciatives que tinguin espais periòdics de discussió i revisió de les condicions laborals.

Les dades de Pam a Pam i Balanç Social també ens permeten veure com les entitats de l'ESS contempen les necessitats de les persones que formen part, ja sigui a través de mecanismes de conciliació com els espais formals per tractar les emocions.

Taula 21

Nivell d'acompliment dels indicadors vinculats al desenvolupament personal

	Percentatge
Es contempen i satisfan les necessitats de formació de les persones del projecte	79 %
Existeixen mecanismes per facilitar la conciliació personal i familiar	65 %
Existeixen mecanismes de gestió emocional	48 %

2.6.2. La visió de les treballadores

Com a complement de les dades anteriors resulta imprescindible analitzar les respostes a les enquestes de qualitat laboral. Primer, volem destacar que han contestat 1.946 persones. Entrant en el detall de les valoracions, creiem que, per començar, cal destacar el fet que tots els aspectes avaluats es troben significativament per sobre dels 5 punts sobre 10. Els aspectes més puntuats per aquestes enquestes de valoració es repeteixen any rere any. En concret són el grau d'acompliment del pagament de les nòmines (8,6), la flexibilitat horària i de lloc de treball (8,2) i el grau d'autonomia per organitzar-se la feina (8,2). Ara bé, hem de destacar també que hi ha dos aspectes clau quan parlem de condicions laborals dignes que any rere any tenen la pitjor valoració i, per tant, s'estan convertint en dèficits estructurals a l'ESS. Parlem del sou (6,2) i l'adequació de la feina a la jornada laboral (6,5).

Gràfic 34

Valoració de les treballadores, de l'1 al 10, d'aspectes vinculats al benestar laboral

Considerem necessari analitzar aquestes valoracions en funció del gènere¹ de les persones treballadores. Els aspectes que els homes valoren millor en comparació amb les dones són:

- Coherència de l'organització amb el principi d'igualtat (7,72 vs 7,48)
- Formes de resolució de conflictes a l'organització i qualitat de lideratge (7,10 vs 6,91)
- Coherència interna amb el principi de democràcia interna (7,38 vs 7,20)
- Possibilitats de participar en la marxa general de l'organització (7,48 vs 7,31)

És a dir, en aquest cas ens trobem aspectes vinculats a la participació i l'horizontalitat. En canvi, si ho analitzem a la inversa, enfocant-nos en els aspectes que les dones valoren millor:

- Sou (6,25 vs 6,13)
- Grau de suport de companys i companyes de feina (7,82 vs 7,70)
- Grau de satisfacció amb la feina que es fa (7,47 vs 7,37)

ANNEX:
el llistat
d'organitzacions del
Mercat Social

A bona hora. Ecoxarxa del Bages.; A Granel SCCL; A Pes, nutrició responsable; Aberdeen Cooperativa; Abraço Cultural; Acció i Participació Social Sostenibles (Apassos); Acció Solidària contra l'atur; ACPD Assembla de Cooperació per la Pau Catalunya; Actua SCCL; Adab1ts; adoro mi oro; Adriana Diaz H. Jewellery; Advanced Digital Design & Arch SL; Aethnic; AFADIS Baix Montseny; AFEV; AfroFemKoop; Agència Talaia; Agenda de la Terra; Agrícola de Barberà, SCCL; Aida Books & More; Aiguasol; Al centro la vida sccl; Alba Jussà SCCL; Alberg Els Caus de Mura; ALC ASSESSORS, SCCL; All negre; Almena Cooperativa Feminista; Alpi; Alquimia Social; Alt Ter; Alternativa 3 SCCL; Alternativas Econòmiques; Altrart, Associació Artteràpia d'Olot; Alzina; Aman-tis; Amapola Vegan Shop; Ambici; Ambtu SCCL; Amics del Moviment Quart Món de Catalunya; Amisol; Anne Waha Jewellery; Antic Forn de Vallcarca; Aplicaciones y sistemas SISTELEC, SCCL; APOSS - Tallers Bellvitge; APRODISCA; Arans, Associació per a la Reeducació Auditiva dels Nens Sords de Manresa; Arç Cooperativa; Ardit; AREA - La Kosturica; Aromik; Aromis de la Conca; ARQBAG SCCL; Arquera Cultura; Arquitectes de capçalera; Arquitopia; Arran de Terra; ARRELS ADVOCATS SCCLP; Arrels, Cooperativa de Consum Crític; Arriant Formació i Lleure; Art and Seams; Artfíc; Artijoc Cardedeu; Artijoc Mataró; Artiludic SCCL; ARTISA; ARTRA; Assenur; Assis Centre d'Acollida; Associació AFIBROCAT "Associació d'ajuda per la Fibromiàlgia de Catalunya 2004"; Associació Agroteràpia; Associació Alba; Associació Alternativa Sostenible Glocal; Associació Arcàdia de Can Batlló; Associació Arep per la Salut Mental; Associació Asperger-TEA de la Catalunya Central; Associació Baby Crotx; Associació Basket Beat: Moviment, Art, Educació i Acció Social; Associació BiciHub; Associació Cal Temerari; Associació Casal Font d'en Fargues; Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres; Associació Catalana d'Esclerosi Múltiple J.M. Charcot; Associació Centre de Formació i Prevenció; Associació Clúster Èxit Girona; Associació Coopera Sant Feliu; Associació Cooperasec; Associació Cultura Alterevents; Associació Cultura Tretze; Associació Cultural Ateneu Popular de l'Alt Urgell; Associació Cultural Casa Orlandai; Associació Cultural Empelt; Associació cultural i educativa Mèliès; Associació Cultural NIU Empordà; Associació Cultural Orella Activa; Associació Cultural TuDanzas; Associació d'aturats de Torredembarra; Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya; Associació de Comunitats Autofinançades; Associació de Consum Ecològic Pirineu; Associació de consumidors La Cortera; Associació de Paraplègics i Discapacitats Físics de Lleida (ASPID); ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DE L'ESCOLA FÀSIA; Associació de productors i consumidors Mengem Osona; Associació del Comerç i les Empreses de Trinitat Nova; Associació EcoArtès; Associació El Llevat; Associació el Trampolí; Associació Entramat; Associació Entre Tots; ASSOCIACIÓ EQUAL SAREE; Associació Esclat; Associació familiars de malalts d'Alzheimer i altres demències; Associació FeMè-mòria; Associació Fiare Catalunya; Associació Filigrana; Associació FITA; Associació Florestina amics de la cervesa; Associació Granollers pedala; Associació Guifibages; Associació Inter-acció; Associació Iridia Centre per la defensa dels Drets Humans; Associació Jardí Botànic Plantes Medicinals de Gombrèn; Associació Josep M.ª Cunill i Solà pel comerç just i el consum responsable del Bages; Associació Juga-la, Projecte de Creixement Familiar; Associació Juvenil Sociocultural de Prosperitat; Associació Juvenil Sociocultural Raket Project; Associació Keras Buti; Associació L'Arca. Associació Recreativa Cultural i d'Ajut a les famílies; Associació l'Avenir, eines per a la informació; Associació L'Espigol; ASSOCIACIÓ LA CONCA 5.1; Associació Lemur. Laboratori d'Emergències Urbanes; Associació les Colomes; Associació mamaG; Associació Maresmon; Associació Marques de Pastors; Associació Medusa. Transformació social amb perspectiva de gènere; Associació Més que Cures; Associació MIGRESS Migració i ESS; Associació Montserrat Claret Arimany; Associació Mujeres pa'lante; Associació Nou Sol; ASSOCIACIÓ OASIURBÀ; Associació Obrador Xisqueta; Associació Oikocredit Catalunya; Associació Pangea - Coord. Comunicació per a la Cooperació; Associació pel Foment de l'Economia del Bé Comú de Terrassa; Associació per a l'Acompanyament al Final de la Vida Hospice. cat; Associació per a la Criança i Educació La Karantoina; Associació per al desenvolupament integral de la Vall del Corb; Associació Pides Barcelona; Associació Planterra; Associació Punt de Referència; Associació Residencial Maragall; Associació Salut i Família; ASSOCIACIÓ SALUT MENTAL PONENT; Associació Siena; Associació SinergiaTIC; Associació Social Andròmines; Associació Social Business City Barcelona; Associació sociocultural La Formiga; Associació Som del Barri; Associació Som valor social; Associació SomlaClau - Ecologia i Transició Urbana; Associació Tapis; Associació Taula Eix Pere IV; Associacions Federades de Famílies d'Alumnes a Catalunya (aFFaC); Atajo Comunicació SCCL; Ateneu Popular de Villamajor; Ateneu Cooperatiu La Baula; Ateneu Cultural i Popular L' Harmonia; Ateneu de Vilobí del Penedès; Ateneu La Base; Ateneu La Bòbila; Ateneu Layret; Ateneu Popular Coma Cros; Ateneu Popular de 9 Barris; Ateneu Popular de Sarrià; Ateneu Popular la Mina; Ateneu Popular La Sèquia; Atípics Projects; Attac Catalunya; Atzavara-arrels; Aubagueta, formatges ecològics; Aula d'idiomes; Aula de Natura El Meandre; Aula de Teatre Eduard Bartolí

; Aurea 7 Serveis de Formació sccl; Aurora del Camp; Autòctons; Avancem Santa Clara; Aviat; Azimut 360.

B-Polemic; B-Swim; Back To Eco; Bamboo Bike tours; Banc de Recursos Mancomunats de Ciutat Vella; Banc del Temps de Gràcia; Banc del temps de Sant Celoni; Banc del Temps de Sant Sadurní; Banc del Temps del Moianès; Banc del Temps Dreta de l'Eixample i Fort Pienc; Banc del temps Pont del Dimoni; Banc del temps Sagrada Família; Banda de Rodadura; Baobag; Baowatt (Produccions oníriques); Bar Campus; Bar Copèrnic; Bar Restaurant Resolís; Barabara Educació SCCL; Barceloneta Proa a la Mar; Barnaciber; Barriada Cortsenca; Barrinar cap a la Sostenibilitat; Bateau Lune; Batega - Banc del Temps de la Garrotxa; Bde-Gust Beer - Cervesa compromesa; Becquel; Bedous; Biciclot; Bildi Grafiks, sccl; Bio Rebot de la Marina; Biohabita!; Biolord Coop; Bionatus - Espacio de Salud y Bienestar - TERRASSA; Bionectar; BIRRART; Moska de Girona; Bit Lab; Blink Video; Blink Video SCCL; Boca Ràdio; Boldú Viticultors; Bolet Ben Fet; Bosc Turull; Bosco Global; Bosquerols; Botiga Amiga; Botiga Engrunes Eixample; Botiga Engrunes Glòries; Botiga Engrunes L'Hospitalet; Botiga Engrunes Sant Cugat; Botiga Engrunes Terrassa; Botiga Solidària Fundació Roure; Boumort Indòmit Ecoturisme; Bouquet d'Hort; Brivall; Brotes; Bruna; Brunec, vedella ecològica; Btactic.

C.S.A. Can Sanpere; Ca l'Espavil; Ca la Col; Ca la Pilar Dmingu; Ca La Trava; Cabra catalana; Cacau Pastisseria; Cafè del Centre; Cafè Orlandai Coop; Cafeteria Martí & Coffee; Caixa d'Eines i Feines; Cal Calsot Casa Rural; Cal Cases; Cal Cerdà; Cal Cigarro, S.L.; Cal Gla; Cal Roio Catllaras SCP; Cal Rossa; Cal Rosset; CAL TRAJO SCCL; Calidae; Calidoscoop, SCCL; Camerata Penedès; Càmeres i acció; Can BatAlló; Can Batlló; Can Butinyà; Can Carner; Can Carner cooperativa d'habitatge; Can Cet, Centre d'insercio sociolaboral; Can Cocollona; Can Comatei; Can Feixas; Can Maia; Can Masdeu; Can Pere, sccl; Can Pujades; Can Serrà 1786; Can Tàpies; Can Tonal; Can Verdet; Candela Acció Comunitària i Feminista S.C.C.L.; Cap a mar; Capità Enciam; CARBÓN VIVO SCCL; Carlota Rodríguez, Patronatge i confecció; Carmanyola Picant; Carmela Verdulera; Carnisseria Miralpeix; Carns de muntanya; Carpa Revolució; Casa de Naixements Migjorn; Casa Graupera; Casa Jam Barcelona; Casa Leonardo; Casa limpia; CASAL; Casal de Joves Queix; Casal Despertaferro; Casal Independentista El Forn; Casal Independentista i Popular Cancapablanca; Casal popular 3 voltes rebel; Casal Popular de Vilafranca; Casal Popular El Carràs; Casal Popular La Metxa; Casal Popular la Torre del Fanal; Casal Popular La Turba; Casal Transformadors; Castanya de Viladrau; Castellers del Poble Sec; CeDRe - Centre de Recursos per la Pau i la Solidaritat; CEGECOP SCCL; Celler Comalats; Celler cooperatiu d'Artés; Celler Cooperatiu de Salelles; Celler La Gutina, Vins i paisatge; Celler Mas Pòlit; Celler Matalonga; Celler Petit Duran; Celler Quim Battle; Celler Talcomraja; Celobert; Central Parc del Baix Llobregat sccl; Centre d'Estudis de L'Hospitalet (CEL'H); Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaïson (La Bonne); Centre de Cultura Popular La Violeta; Centre de recursos en trastorn de l'espectre autista de la Catalunya Central; Centre de teràpies Herboristeria Amics; Centre Heura; Centre Kaike; Centre per la Sostenibilitat Territorial; Centre, Ateneu Democràtic i Progressista; Cercle Campdevanolenç; Cerdanya Ecoresort; Cervesa la Pirata; Cervesa Ninkasí, SCCL; Cerveseria Matoll; Cervesers Artesans de Catalunya; CET Ared; Cevagraf; Certo Estudio; Cipo SCCL; Circ i Arts Escèniques de Can Batlló; Circula Cultura; Clack Audiovisual SCCL; Clara Ser Gran; Claraboia Audiovisual; CLAU, Colectiu Les Arts Unides; Click, SCCL; Cloudstreet; Club esportiu FEM esport Mataró; Co-habitatge Can Tomàs Toni; Codi Cooperatiu; Coeducació sccl; Cohousing Barcelona; Cohousing Barcelona, SCCL; COHOUSING_LAB; Col i Nata; Col·lectiu Punt 6; Colectic; Col·lectiu d'Arquitectes El Tinglado; Col·lectiu Eixarcolant; Col·lectiu Ius Dignum; Col·lectiu Ronda; Col·lectivaT; Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya; Col·legi Verge de les Neus; Combinats, SCCL; Communia; COMSOC - Comunicació Social; Comuco, SCCL; Comunitat Activa; Concep-t Sccl; Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya (CONFAVC); Confraria de Pescadors de l'Escala; Confraria de Pescadors de Llançà; Confraria de pescadors de Palamós; Confraria de pescadors de Roses; Connecta Lab; Conreu Sereny; Consell d'Associacions de Barcelona; Consell Nacional de la Joventut de Catalunya; Consultoria Coop de Mà SCCL; Consum Ecològic Favas Comptades; Contrapunt, Cooperativa de Músics, SCCL; Coodin; CookinGirona, SCCL; Coop d'Era; Coop de Pedal SCCL; Coop57; Coopdecirc SCCL; Coopdevs; Coopeduca; Cooperativa Agrícola de Falset-Marçà i Secció de Crèdit AFALMA SCCL; Cooperativa Agroecològica La Fresca; Cooperativa Bassegoda; Cooperativa Baula; Cooperativa Borroneis; Cooperativa Ca l'Abril; Cooperativa Can Baró; Cooperativa Cultural Rocaguinarda; Cooperativa de Cervesa Subversiva SCCL; Cooperativa de Consum El Cabàs; Cooperativa de consum El Rusc; Cooperativa Ecovila Sequoia; Cooperativa El Borró; Cooperativa El Rebot; Cooperativa Escola Lliure El Sol, SCCL; Cooperativa Etcèteres; Cooperativa Gafarrons; Cooperativa Giras-sol de Sant Martí; COOPERATIVA GREGAL, S.C.C.L.; Cooperativa Integral Catalana; Coepe-

rativa Keras Buti; Cooperativa Kloosiv; Cooperativa L'Olivera; Cooperativa La Fresca; Cooperativa La Garrofera de Sants; Cooperativa La Senalla; Cooperativa Llar D. Infants La Gua Gua; Cooperativa Mas La Sala; Cooperativa Mas Les Vinyes; Cooperativa Mujeres Pa'lante; Cooperativa Musicop; Cooperativa Pam a Pam; Cooperativa promotora de mitjans audiovisuals; Cooperativa Raons; Cooperativa Social del Penedès; Cooperativa Waldorf Osona (La Font), SCCL; CoopHalal; Coopnet; Cooptechniques; Coordinadora d'Entitats per la Lleialtat Santsenca; Coordinadora d'ONGD i altres Moviments solidaris de Lleida; CooXino; Copons inLoft; Coralie Grzes; COS cooperació i salut; Cosas con K; Coshop; Cotó Roig; Creable; Creacions Artesanes; CREADONESS; creaRSA SCCL; Critic; CRUMA Taller; CUÏC; Cultural Rizoma, SCCL; Cultures trobades; Cúrcuma SCCL; Cusart; Cydonia.

Dabne; Dàlit Natura; DAPSI Sant Cugat SCCL; DascaVives; DB Coop; De mans a terra; Deltaic; Descontrol Editorial i Impremta SCCL; Desenruna; Diània; Dies d'Agost; Dignidart; Dimmons; Districte7; Doble Via; Dolmen Studio; Dona Kolors; Doskiwis Brewing; dpagés; Dracs; Drecera; Dual Lab Brewing.

E.I. L'Eina, SCCL; E.I.SAMBUCUS SCCL; Eccopastagansa; Eco Bosc de Miralles; ECO Pallareta; Eco Pizza Bocatto; ECO-lògic! Girona; Ecoavícola pollastres ecològics; ECOBODUM; Ecocentral; EcoFestes; Ecol3VNG; Ecolectia; Ecollavors; Ecomercaderet - Associació Agroecològica de Can Mercaderet; Economia Solidària Empresa d'inserció SLU; Ecoology; Ecopagesos; Ecopràctica; Ecoreciclat; EcoRocaguinarda; ECOS, SCCL; EcoSec - Banys Ecològics Secs Portàtils; Ecoserveis; Ecotros; Ecoxai La Ginebreda; Ecoxarxa de Gota en Gota; Ecoxarxa Ebre; Ecoxarxa Garrotxa; EDAIA, SCCL; Educa SCCL; Educació Per a l'Acció Crítica (EDPAC); EDUCAIRES; Educambient sccl; Eduvic sccl; Eduxarxa; El Diomcoop SCCL; El SaóPrat, SLU; Eines per Aprendre/ juguines ecològiques; Eixam Arquitectures; Ekonomikon; El Àrbol, SCP; El Blat al Sac; El Bròquil del Gòtic; El Brot, productes de cultiu agroecològic i d'ús casolà, SCCL; El cabàs; El camino de Elder; El Catalejo; EL CAU Cooperativa S.C.C.L.; El Circell; El Circell - grup de consum; El Cugatenc; El Far Cooperatiu; El Flamenc; El Foli Verd; El Garrofer; El globus vermell; El Guaret; El Jardí de la Julieta; El Jardí del Silenci; El Lokal; El Maset; El Mercat de la Terra; El Molí d'en Vendrell; El Molí del Perer; El Monstre de Paper. Associació per la CriANÇA compartida; El Pa Sencer; El Pastor de Riudaura; El Petit Molinet; El Pumarejo; El Rebot de Can Moragues; El Risell; El Rodal - Ecobotiga Cooperativa; EL SERRADET DE BARNERES SCCL; El Teixit de la Terra; El Teler Cooperatiu - XES Sabadell; El timbal; El Tros; El Tros d'Ordal; ELIPSI, Espai de Logopèdia i Psicologia; Els Corremarges; Emelcat sccl; Emilie Bliguet Ethical Jewellery; Emprenji; Enfila't Educació i Escalada SCCL; Engrunes; Enriquezarte; Enruta't; Ens Toquen la Fibra; Entitat cultural i esportiva Ger; Entra!; Entramat; ENTREPOBLES; Envall Coop; EPI Energia per la Igualtat; EQM serveis culturals, SCCL; Equipa't; Erapi - Laboratori Cooperatiu de Socioantropologia; EsBioEsfera; Escola Bressol Nova Fortuny; Escola Bressol Patufet SCCL; Escola d'educació especial Crespinel; Escola de Suport Complementari i Acompanyament L'ESCAC SCCL; Escola Nou Patufet; Escola Paidos; Escola Popular de Manresa; Escoltes Catalans; Esfèric Arquitectura i Fusta; Espai Ambiental; Espai Brut; Espai Comunitari El Refugi; Espai Coneix; Espai de l'Harmonia; Espai Familiar Somiatruites; Espai Germanetes; Espai Llavors; Espai Micaela Chalmeta; Espai Micra; Espai Nats; Espai Obert Ca la Sisqueta; Espai Orgànic; Espai Tataküa; Espai- Bar La Violeta; Espigoladors; Espirulina Natural; ESPLAIS CATALANS; Estades Vivencials Cal Llauner, SCCL; Estèvia; Estudi Caramba; Estudi de Música, SCCL; Ethical Time; Ètic Habitat; Etikal Market; eXO; Experiencia Educativa El Roure; Experimentem amb l'Art.

Facto Assessors SCCL; FCP ASSOCIATS SCCL (La Operativa); FdL Beer Project; Federació Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona; Federació Catalana de Voluntariat Social; Federació d'Entitats Socioculturals i de Lleure de Sant Andreu de Palomar (Ateneu Harmonia); Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya; Federació de Cooperatives de Treball - FCTC; Federació Ecom; Fem Cadena; Fem Mercat; Femarec, SCCL; Femmefleur & Cocoro intim; femProcomuns; Fent País; Fèrtils; FETS; FGC Advocats sccl; Fiare Banca Ètica; FIARE BANCA ÈTICA Catalunya Central; Fiare Banca Ètica Terrassa; Fil a l'agulla; Fil d'Ariane; Filigrana Produccions 360, SCCL; Fleca l'Àresta, SCCL; Fleca Tasco; FLOROPA, SCCL; Follets del bosc; Foment Mataroní; Fons de Defensa Ambiental; Foresterra; Formació i Treball, Fundació Privada; Formatgeria Ancosa; Formatgeria de Clua; Formatgeria de Gavàs; Formatgeria de Montmelús; Formatgeria Mas d'Eroles; Formatgeria Xauxa; Formatges del Pujol-Orra; Forn de Fonollosa; Forn de Teatre Pa'tothom; Forn Jorba; FOS; Free Food; Frescoop.sccl; FRICS - Fira de Recursos i Iniciatives Comunitàries i Socials; Fruits del Gaià; Fruits del Secà; Fuga. Centre de Fotografia; Fundació Akwaba; Fundació Ampans; FUNDACIÓ ARETÉ; Fundació Babel Punt de Trobada ; FUNDACIÓ BANC DE RECURSOS; FUNDACIÓ CANPEDRÓ; Fundació Catalana per a la Paràlisi Cerebral; FUNDACIÓ CENTRE MEDIC PSICOPEDAGÒGIC D'OSONA; Fundació CEO del Maresme; Fundació Cívica Esperanzah; Fundació Coop57; Fundació Drissa; Fundació El Maresme; Fundació Els Joncs;

Fundació Els Tres Turons; Fundació Ent; Fundació Esclat Marina; FUNDACIO ESCOLTA JOSEP CAROL; Fundació Eulàlia Torras de Beà; Fundació Germina; Fundació Goteo; Fundació Grup Tercer Món Mataró; Fundació guifi.net; Fundació Habitat 8 Impuls; Fundació Humanitària Dr. Trueta; Fundació Inform; FUNDACIÓ INTERMEDIÀ; FUNDACIÓ JAUME RUBIÓ I RUBIÓ; Fundació la Bastida; Fundació La Plana; Fundació La Roda; Fundació Oportunitas; Fundació Pare Manel; Fundació Periodisme Plural; Fundació Privada ARSIS; FUNDACIÓ PRIVADA BOSCANÀ; Fundació Privada ECOM; Fundació Privada Emys; Fundació Privada Ginac; Fundació Privada La Salut Alta; Fundació Privada MAP; Fundació Privada per la Lluita contra l'Esclerosi Múltiple; Fundació Privada Santa Teresa del Vendrell; Fundació Privada Tutelar del Ripollès; Fundació Roca i Galès; FUNDACIÓ RUBRICATUS; Fundació Sant Tomàs; Fundació Surt; Fundació Tac Osona; Fundació TRES; Fundació Ulldecona; Fundació Unió Cooperadors de Mataró; FUNDACIÓ VIDAL I BARRAQUER; Fundació Volem Feina; Fundació Casa Dalmases; Fundació Privada Trinijove.

GALP Costa Brava (Grup Acció Local Pesquer); Garabatos SCCL; Gatblau restaurant; GATS (Grups Associats pel Treball Sociocultural); GEDI GESTIÓ I DISSENY SCCL; GENS Associació Grup d'Experimentació en Naturisme i Sostenibilitat; GEPEC-EdC; GEPEC-EdC a les TTEE; GESTCOOP. CENTRE DE FORMACIÓ I GESTIÓ A COOP. I SAL DEL VALLÈS OCCIDENTAL; Gestió Veïnal de Barri, SCCL; Gestió Integral; Gimnàs Social Sant Pau; Gira-sol SCCL. Recursos en energies renovables.; Giraffa; Gisfera; Glam Comunicació; Glauc Artesania; Gra fort; Grain Art; Grama pa i horta; Granel; Granja Bufulà; Granja Cal Parès i Associació Aliment Humà; Granja La Fumada; Granoleta; Gratacool (Rosehip & Associates SL); Green Events; Grup de consum agroecològic Pinyol Vermell - Ateneu Independentista i popular La Torna; Grup de consum Besòs Verds; Grup de consum ecològic L'Aixolet; Grup de consum Ecoteca; Grup de consum El Petricó; Grup de consum El Rial; Grup de Consum La Bajoca de Vallès; Grup de consum La Bajoca Les Borges Blanques; Grup de Consum La Bajoca Tarragona; Grup de Consum La Magrana; Grup de Consum La Panarra; Grup de consum la TK ; Grup de consum La vianda; Grup de consum Les Garrofes El Vendrell; Grup de Consum Masala; Grup de Consum Naturalment; Grup de Consum Pixapins; Grup de Suport SCCL; Grup Entrem-hi; Grup Local de Som Energia de Terrassa; Grup Territorial Fiare Girona; Guanya temps; Gust i Colors.

Habitades; Handytec, SCCL; Herbes de l'Alt Pirineu; Herbolari el Ginebró; Herbolari Falset; Herbolari Maria Casas; Hereus de Can Jornet; Hey Bloom! Agency; Himalayan Paradise; Hobest; Holon; Home on Earth; Hort de Ca la cistellera; Hort de la Font Trobada; Hort de la Lola; Hort del Clot; Hort el Bröt; Hort Flor de Blat; Hort Fortalesa; Hort museu del Lledoner; Hort social de les Cases; Hort viu; Horta Alliberada de Sants; Horta de la Tuka; Horta ecològica Pla de Munt; Horta Lliure; Horteres de Ca la Dona; Hortet del Forat; Hòrtia; Human Call to Action.

Iacta Sociojurídica; IAIOS; Icaria Acció Socio-Educativa, SCCL; Icaria editorial, S.A.; ICG MARGE, SL; Idària SCCL; IDONI; lesMed, SCEL; Igualitarium; iLabSo SCCL; Il·lusions, alternativa global; Impressive; Impuls Cooperatiu de Sants; Inclusivxs; Incoop; Insercoop; INSTA - Serveis Jurídics Ambientals; Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP); INSTITUT DIVERSITAS, s.c.c.l.; Integral, Cooperativa de Salut; Intersindical Alternativa de Catalunya; Investigació Canyera; Irehom. Institut de recerca holística de Montserrat; irenebosc; Ivet Oller Serra.

Jamgo; Joguines Grapat; JOHN-FIL / STJOR; Joieriaipoesia; Josep Mestre Agricultura Ecològica; JUJA Jewels; Júlia Larrosa.

Kalidoscopia; Katuma; KAUAMA SUSTAINABLE LOGISTICS SL; Kedu S.C.C.L.; Koetania; Koinós; Konexiona Marketing Services SCCL; Kop de mà.

L'AFLUENT; L'Agrobotiga Cerdanya; L'Aixada; L'Aixadell; L'Apòstrof; L'Arada Creativitat Social; L'Ariet; L'armari; L'avalot SCCL; L'Avern sccl; L'Economat SCCL; L'Economat social de Roquetes; L'Egarenca - Associació pel Consum Responsable i la Sostenibilitat de Terrassa; L'Eixida / La Productora; L'Embarral; L'Empedrat, horta agroecològica de la Garrotxa; L'Engranatge; L'Enllaç de l'Ebre; L'Entrellat; L'Era - Espai de Recursos Agroecològics; L'Esberla; L'Escalador; L'Esguard SCCL; L'Espiral; L'Espurna, la caseta del pa; L'estaquirot Teatre; L'estic; L'Etnogràfica. Antropologia per a la transformació social; L'Excèntrica Centre d'Arts Escèniques; L'HenBici;

L'Hort de la Sinya; L'hort del Puig; L'Horta d'Òrrius; L'Horta de Can Colomer; L'Obrador de Gramenet; L'Obrera; L'Oest; L'Olivera Cooperativa; L'Ortiga Formació; L'Ortiga Producció Ecològica; La Balança; La Barberia, Taverna bohèmia Empordanesa VI-cultural; La Bastida; La Baula; La Borda; La botiga de Comerç Just; La Botiga de la Salut; La Botiga de Natura del Ripollès; La Bresca; La Caixa de Vidre; La Calafa; La Caliu; La Canibal; La Canya; La Carbonera; La caseta de l'arbre, SCCL; La Caseta, Espai d'acompanyament; La Cebolla Roja; La Chiapaneca S.C.C.L.; La Ciutat Invisible; La Clara Comunicació; La Clau del Baix Montseny; La Closca Cooperativa d'Habitatge; La Comunal; La Constructiva SCCL; La Cooperativa Humanitària; La Coopmunitat SCCL; La Coordinadora; La Copa; La Cristaleria; La Diferenta Viticultors; La Dinamo; La Directa SCCL; La Dovella; La Fàbric@; La Fabrica de la Transició; La Fàbrica de Somnis; La Fabrica, Cervesa artesana Capfoguer; La Fardasqueta; La Feixa; La Fera Ferotge; La Flori Masadas; La Fogaina; La Fresca Produccions; La Fura; La Fusteria de Can Batlló; La Garangola; La Garbiana; La Grana; La Granera; La Guixa; La Hidra; La iaia Mercè, ASiA; La Iera; La igualitària; La ikas; La Inversa Coaching; La Juganera, SCCL; La Klosca CET; La Llabor; LA LLERA; La Lleteria del Poble Sec; La Llibreteria; La Magalla SCCL; La Magrana Vallesana; La Malla; La Manduca SCCL; La Mangala SCCL; La Marea; La Melica; La Mimosa; La Mirada Cooperativa; La Miranda; La Montnegre cervesera; La Nau Especial; La Nave va Teatre; La No Agència; La Page Original; La Paleta; La Pera Comunicació SCCL; La Petjada Solidària; La Plana Gran; La Platjeta; La Pluja; La Porta del Món; La Productora SCCL; LA PROSPERITAT CULTURA EN ACCIO 2; La Quimèrica; La Rachola SCCL; La Raposa; La Regadora SCCL; La Renegà; La Repartidora; La Ruda Amics de Can Deu per l'Agricultura Ecològica; La Rural de Collserola; La Sardineta, Grup d'ecoconsum de la Barceloneta.; La Sàrria Ciclodistribució; La Seca; La Segalla; La Segona Volta; La Selva Cafè; La Selva Ecosistema Creatiu; La Sembra - agència de comunicació social; La Sinoga; La Sirga, SCCL; La Sobirana Cooperativa; La Soll; La Suculenta; La Taula sccl; La Tavella; La Tempesta; La Temporada; LA TERRASSENCA, SCCL; La Tinta; LA TIRETA Salut Mental Comunitària als Barris; La Tòfona; La Tregua Arte y Transformación social; La Tremenda SCCL; La Tribu Llibreria; La Trobada; La Troca (Associació educativa i cultural FORMES); La Unió del Poblenou - La Datzira; La Veganeria; La Vessana; La Vietnamita Cooperativa Serigràfica; La Vinagreta; La Vinya de Llívia; La Vinyeta; La Volta; La xarxaire; La Xarxeta; La Xefra Cooperativa-La Lleteria; La XELLA Xarxa d'Economia del Lluçanès; La Xiquella, Formatges Artesans; Labaula arquitectes; LabCoop; Laberint Cultura; Laboqueria Taller d'Arquitectura; Laboratori de Lletres; Lacasaeco,SCCL; Lacol; LaCoordi; Làctics l'Esquella; Lafede.cat - Organitzacions per a la Justícia Global; Lafundició; LAS ARENAS, SCCL; Les 1001 dents; Les biològiques; Les Dongles; Les Horteres de la Ribera; Les Mercedes; Les Obagues ecocentre; Les Refardes; Les Trementinaires de Vallcarca i El Coll; Les Verdures de Roxanne; Les Vinyes de Can Roquetes; Llagurt Mataró; Llavora Agropecuària; Llavors a grapats; Llavors orientals; Lleure Quàlia SCCL; Lleureka Projectes Educatius; Llibreria Aldarull; Llibreria Espai31; Llibreria Papasseit; Llibreria Pebre Negre; LliureTIC; Llueix Vida Rural; Lluerna arquitectura; Lo cau de la figuera; Lo Fato, Associació de Consum Ecològic; Lo vilot Farm Brewery; Looky Produccions; Los Melez SCP; Lucièrnagas Arte en Acción.

MaadiX; Macedònia; Macus; Magroc; MAIM SERVEIS, SCCL; Majoral; Makea Tu Vida; Malarrassa SCCL; Malpelo; Manada Gori Gori; Mandràgores; Maraki en bicicleta; Marges; Marta Joieria Artística; Mas Albornà; Mas Auró; Mas Claperol; MAS CORCÓ PAGESOS FORNERS, SCCL; Mas el Lladré; Mas la Coromina; Mas Vida Cellar; Masies x Viure; Massa Mare SCCL; Materia Rica; Mates; Matriu; Mediación Trans / Transductores; Megafon Cooperativa; Mel i llimona; Mel La Calma; Mengem Ponent; Menja'm; Menja't l'Alt Urgell; Menjamiques; Menjar d'hort SCCL; Mensakas; Menta i Calèndula; Mercat de la Terra - Slow Food Barcelona; Mercat de Pagesia del Guinardó; Mercatroc de Sabadell; Més amb menys; Més fresques que un enciam; Mescladis; Mespilus; Metzineres; Mil Vietnams; Milunpetals; Minyons Escoltes i Guies de Catalunya; Miquel Casas; Miriam Ponsa; Miriam Ponsa -Creasilk; Missatgers Trèvol, SCCL; Mixité, Territori, Cultura i Comunitat; MMMU arquitectes SCCLP; Moda Sostenible Barcelona; Moe's Bar; Moli de Bonsfills; Molsa BioSants; Molsa Biosí; Molsa Ceres Natural; Molsa Dietètica Colomer; Molsa Econaturalis; Molsa Manduca; Molsa Toleràncies; Molsa Tot Bio; Moments de fusta; Montse Ibàñez; MTK Space; MUDA Vedella d'Agullana; Mujeres Unidas Entre Tierras (MUET); Mutuacat; Mutualitat Sinera.

Nadir; Nau Bostik; Neu al carrer; NEXES INTERCULTURALS SCCL; Ninssa/Laura Serrano; Niu Verd; NONAI-NA.CAT; Norai; NORAI RAVAL SCCL; Nou Quitxalles; Nou Set; Nou Verd; NOVACT, Associació Nova Centre per la Innovació Social; Noves Mirades SCCL (Kalidoscopia); Núria Social; Nus - Processos socials i creatius; Nusos Cooperativa.

Obertament, associació catalana per la lluita contra l'estigma en salut mental; Obrera Tarraconense, SCCL; Obrint Portes cooperativa; Observatori del Deute en la Globalització; Observatori DESC; Odontosalud; Oli de coop; Oli de Mosketa; Olicatessen; Olinunllum; Olis Migjorn; Olistis; Olokuti; Olokuti Petits; Omplim Els Buits SCCL; Ona Bages; ONGD Yamuna; Opcions; ORDI NATURA S.L.; Òria Cosmètica; Orígens - Escola taller de bioconstrucció; Òscar Garcia Morillas; Osonaioga sccl; OSONAMENT - CMPPO; Ous ecològics La Vila; Oxfam Intermón Gràcia.

Pachamama; Panorama 180; Panxacontenta; Parc Agroecològic de l'Empordà; Partisano; Pasta de Sal; Pastura Salvatge; Pasturabosc; Pastures de Castelltallat; Patata ecològica (Bioabenur SL); Pati Blau Llibres; Patufet Sant Jordi SCCL; Paula Waters Joies; Permacultura Penyaflor; Perviure; Piel de mariposa; Pitus i Flautes - Escola de música; Pla Oví; PLAGGI.CAT; Planeses, agricultura regenerativa; Plataforma Blanc i Negre; Platoniq Sistema cultural; Ple de verd; Plei Audiovisuals; Poch's, Garrotxa Fermentats Artesans; Pollen Edicions SCCL; Ppopular Els Amics, SCCL; Prodis; Produccions Saurines; PROLLEMA, ensenyant llengua materna; Propaganda Pel Fet!; Psicoopera; Punt d'Accés SCCL;

Quatre Cantonades SCCL; Quatre Passes Serveis Mediambientals, SCCL; Quepo Cooperativa; Quesoni; Quèviure; Queviures bé!; Quirhort a la Font del Carbó.
Ràdio Vilamajor; RAI - Recursos d'Animació Intercultural; Raiels; Ranura; Ratafia Moliné; Rconnecta; REBOST MOLSA SCCL; Red de solidaridad para la transformación social (Reds); Red Jurídica; ReDecorArt; Reflexes;

Refugees Welcome (Refugiados Bienvenidos España); René; Reperkutim; Resid'ÚS; Resilience Earth; Restaurant Boh; Restaurant Can Capablanca Espai cooperatiu de cuina i cultura; Restaurant La Barraca; Restaurant La Sal del Varador; Restaurant Mala Hierba; Restaurant Quinoa; Retorna; Revista Deriva; RiceUp Cooperativa de Disseny; Ridorta; Riembau - La Barriconca i La Calavera; Riet Vell; Rim, vins i vinyes d'en Jordi Esteve; Riuverd; Rocallauracafe / Cassola Cultural SCCL; Rosaple; Rostoll Verd; Roure Vermell; Ruderal, Habitatge Cooperatiu a Vallcarca.

Sha acabat el bròquil SCP; Sala d'Armes Montjuïc; Salta, Empresa d'inserció, S.L.U.; Salut Mental Catalunya Terres de Lleida; Sarasak; Saturnàlia; SAÛC; SAÛC texans; Seamstress Vintage by Silvia Jou; SEBA Associació Serveis Energètics Bàsics Autònoms; Secretariat Entitats Sants, Hostafrancs i la Bordeta; Segimona; Selvatika; Sències Can Girona; Senterada Viu i Sostenible; SePrA Servei de Prevenció; Servei Civil Internacional (SCI); Servei Solidari; SERVIMCOOP; SETEM Catalunya; Share Events; Sidreria Mooma; Sindicat de Llogateres Alt Penedès i Garraf; Sindillar (Sindihogar); Soca-Rel cooperativa; Social Forest; SOCIETAT ORGÀNICA + 10, SCCL; Sòl Ben Moll S.C.P.; SOLARGEST RENOVABLES SL; SOLIDANÇA Empresa d'Inserció SL; Solucions Socials Sostenibles; SOM AIGUA SCCL; Som Biomassa; Som Confort Solar SCCL; Som Connexió; Som Energia; SOM GESTIÓ SCCL; SOM INTERNET-Augute; Som Mobilitat; Som Tribu; Somara; Sostre Civic; Sotrac Habitatge Cooperatiu SCCL; Sound de Secà; Spora Sinergies; SprintCoop SCCL; Suara Cooperativa; Submarí Lila per a l'atenció i el respecte als processos de vida SCCL; SUNO Enginyeria de Serveis Energètics SCCLP; Supermercat cooperatiu i Participatiu BCN SCCL; Supermercat Ecològic El Pi; Surtdeca.cat.

Taga Coop; Tandem Go; Tàndem Produccions; Tandem Social; Tanit Service Equity; Tapisseria J.D.; Tarpuna; TAT - Espais per a la cultura, SCCL; Tata Inti; Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya; Taula per Mèxic; Teatracció; TEGUST NATURE; Teixidors; Temps Natura; Temps X Temps; Terra Aspra; Terra d'escudella; Terra d'Oli; Terra Gollut Film Festival; Terram Ar-Co sccl; Terregada SCCL; The black flag, sccl; The Juice House; The Nordic Leaves; Thymus Organic Soap; Tickètic (TicketCoop SCCL); Tigre de Paper Edicions; Tinta Invisible edicions; Titània Tascó; Top Manta; Tosca Serveis Ambientals; TRACTA'M S.C.C.L.; Trama; Travinae Sccl; Treballs i Serveis Tapís; Tremolina de Muntanya SCCL; Tres Cadires; Tres Terres; TresCatorze - Divulgació i territori SCCL; Triodos Bank; Triticatum; Trocasec; TSR territori socialment responsable; Tuataramente.

Uikú, Coworking El Prat, SCCL; Undos Arquitectura Cooperativa; Univers Bio, SCCL; Univers Penedès; Upcycling Barcelona; Urban Time Lleure Actiu; Usar y Reusar; Userda g; Utopia SCCLP; Utopig Studio; Uttopy; Vallbona Suport Mutu; Valldures; Vanwoow; Velvet Bcn; Ven y Cógelo; Verd.deGris; VERDnou; Verdulea; Verdures Roges; Verificat; Verkami; Verntallat. Cooperativa de la Vall d'en Bas; Versembrant SCCL; Vida Meva;

Vidàlia - La Vidalenca SCCL; Vimecoop; Vinyes Tortuga; Virus Editorial i Distribuïdora; Viver Arboreco; Voltes cooperativa d'arquitectura.

Waitala; Walden XXI Cohabitatge Cooperatiu Sènior ; Webcoop; Weli Weli;

Xarxa d'Economia Social i Solidària de L'Hospitalet; Xarxa d'Economia Solidària; Xarxa de Consum Solidari; Xarxa de Suport Mutu La Florida - Can Serra; Xarxa ECO de Tarragona; XARXA PER A LA CONSERVACIÓ DE LA NATURA; XCTIT Xarxa de Ciència, Tècnica i Tecnologia; Ateneu Popular Júlia Romera; XES Sant Andreu.

Yoga Alegre SCCL; Yurta.cat;

Zona de Joc; Zumzeig Cinecooperativa.

(des)vestint aliments; +Educació; (des)vestint aliments; 1/30 (1de30); 2M serveis; 30 Panxes; 4 Elements Renovables; 7 Estrelles, SCCL; 9 Món, Acompanyant Migjorn;

